

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XI Broj 94 Veljača 2013. ISSN 1800-5179

Kotor pod snijegom

Sadržaj:

3	Valentino - dan zaljubljenih
4	Tripundanske svetkovine
16	Izbor novog pape – konklava
20	Razgovor s ministrom Suadom Numanovićem
23	Rezultati popisa stanovništva u Hrvatskoj
26	Svijet prepoznao vrijednost klapskog pjevanja
31	Tradicijska Boke kroz klapsko pjevanje
33	Kočan – homo universalis
36	Kotorske karnevalske fešte u vrijeme korizme
40	Kronika društva
44	Aktualnosti
50	Sjećanja Jovana Martinovića na igranje košarke u Kotoru
53	Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj – „Dubrovnik“
56	Po bokeški...
58	Kotorski oriđinali – galioti i škerci
60	Kronika grada
61	Vremeplov
64	In memoriam – Mario Perušina

Poštovani čitatelji!

Kada sam prihvatila ulogu urednice, vjerovala sam da ću vam slati samo pozitivne poruke.

Međutim, okolnosti u kojima radimo prisiljavaju me da vam priopćavam i neke negativne stvari. Između ostalih, to su i uvjeti u kojima radimo na pripremi Glasnika.

Prvi urednik pok. Tomislav Grgurević radio je u svojoj sobici u Domu starih u Risnu. Tripo Schubert i Dario Musić pripremali su Glasnik u Darijevoj kući, dok je moja prethodnica Tamara Popović uglavnom radila iz svog doma u Podgorici.

Na žalost, i mene je dočekalo slično stanje te i ja, zbog nedostatka prostora u prostorijama Društva, pripremu Glasnika uglavnom obavljam kod kuće.

Dok ovo pišem stigla je iz ureda HGD CG informacija o odluci zakupodavca o prisilnom iseljenju Društva iz prostorija u kojima sada radi zbog neplaćanja zakupnine!

Svi nam dijele komplimente o kvaliteti Glasnika, ali se niti jedna institucija u Crnoj Gori, pa ni u Hrvatskoj, nije ponudila da riješi jedanaestogodišnji problem prostora za rad Društva i uredništva našeg lista.

Vjerojatno se zbog toga ponekad i pojavljuju određene pogreške u pripremi, kao što se to dogodilo u prošlom broju u intervjuu s ministricom Marijom Vučinović. Naime, prilikom pripreme za tisak i slanja teksta (u postojećim uvjetima) izostala je jedna rečenica u njezinu odgovoru. Uz moje iskrene isprike, objavljujemo integralni tekst s pitanjem i njezinim odgovorom jer uredništvo Hrvatskoga glasnika posvećeno je svim svojim čitateljima i nikome neće uskratiti mogućnost da iznese svoje mišljenje.

Vaša urednica
Tijana Petrović

ISPRAVKA IZ BROJA 93.

HG: Poznato je kako naša, po broju pripadnika, mala zajednica u Crnoj Gori baštini veliki postotak nepokretnog i pokretnog kulturnog naslijeđa. Mislite li kako bi bilo normalno i u redu da i u Ministarstvu kulture bude bar jedan predstavnik iz sastava hrvatske zajednice?

Vučinović: Činjenica je da je veličina kulturnog blaga Hrvata u Crnoj Gori neprocjenjiva i u velikoj mjeri samim time je postala dio svjetske kulturne baštine. Sa mjesta ministrice podržavati ću sve aktivnosti i

akcije koje se budu poduzimale da i dio nematerijalne kulturne baštine bude stavljen pod zaštitu UNESCO-a. To se u prvom redu odnosi na: Bokeljsku mornaricu, Dobrotsku čipku, fašinadu...

Što se tiče Ministarstva kulture, svakako se slažem sa Vama da bi bilo normalno i u redu, da netko iz hrvatske zajednice participira na visokoj poziciji u Ministarstvu za kulturu i ne samo u tom ministarstvu. Međutim činjenice govore: Hrvatska građanska inicijativa je uz sve općinske pozicije do sada odrađene uspjela samostalno

da se izbori za mjesto poslanice u crnogorskom Parlamentu, pomoćnice Ministra za ljudska i manjinska prava i ministrice u Vladi Crne Gore.

Ovo je povijesni uspjeh, ali je i činjenica da veliki broj Hrvata pripada i glasuje za druge političke stranke pa bi iz toga normalno bilo da su se ispred tih velikih političkih partija uspjeli izboriti za Ministarstvo kulture, ali i u druga ministarstva."

Marija Vučinović, Ministrica bez portfelja u Vladi CG

Valentinovo – dan zaljubljenih

Priredio:
Dario Musić

Svake godine 14. veljače slavimo Valentinovo. To je dan kada izražavamo ljubav voljenoj osobi, bila to djevojka koju volimo, ili član obitelji koji nam je posebno blizak, ili dragi prijatelj. Simbol Valentinova je rimski bog Kupid prikazan s lukom i strijelom. Smatra se da se onaj koga on pogodi strijelom odmah zaljubi. Taj polupraznik dobio je ime po ranokršćanskome svecu Valentinu koji je živio u 3. stoljeću poslije Krista. Najpoznatija teorija o nastanku ovog praznika potječe iz Rima u kojem je u doba kada je kršćanstvo bilo potpuno nova i mlada religija živio svećenik Valentin. Tadašnji car Klaudije I. naredio je svim vojnicima da se ni slučajno ne smiju ženiti ili zaručivati jer je držao da se vojnici (kao oženjeni ili zaručeni muškarci) neće htjeti boriti u njegovim ratovima, već će radije ostajati kod

kuće sa svojim obiteljima. Svi su morali poštovati tu odluku, uključujući i svećenstvo. Svećenik Valentin oglušio se o tu zapovijed te počeo potajno vjenčavati mlade parove riskirajući tako da završi u zatvoru i bude pogubljen, što se na kraju i dogodilo 14. veljače uvečer, dan prije proljetnoga rimskog blagdana Luperkalija, kada je Valentinu odрубljena glava. Nedugo zatim u narodu je proglašen svecem, a kasnije kada se kršćanstvo učvrstilo i kada su prestali progoni, svećenstvo je odlučilo da se taj datum slavi kao dan svetoga Valentina. Valentinovo je dan kad slavimo ljubav. Naravno, to ne znači da ne smijemo razveseliti voljene osobe i bilo kojeg drugog dana u godini, ali ovaj dan zaljubljenih je ipak poseban. Najstariju čestitku za Valentinovo

napisao je francuski vojvoda Charles Orleanski. Namijenio ju je svojoj supruzi dok je bio u zatočeništvu u Engleskoj.

„Hrvatsko građansko društvo Crne Gore“ i redakcija „Hrvatskoga glasnika“

čestita svim čitateljima Valentinovo uz poruku:

Život je lakši ako ljubav te prati!

„Hrvatski glasnik“, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17 · 510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Klaudio Katelan, Radoje Milić, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG, HINA**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 800 primjeraka

**SVEČANOSTI U ČAST SV. TRIPUNA, ZAŠTITNIKA GRADA KOTORA
I KOTORSKE BISKUPIJE**

Slavlje po 1204. put

Dragulj u mozaiku svetosti Kristove Crkve bio je, bez sumnje, i naš svetac, omiljeni mučenik sv. Tripun.

Priredio:
Tripo Schubert

KARIKE

Svečanosti su započele 13. siječnja sv. misom u katedrali sv. Tripuna koju je predvodio mons. Srećko Majić, župnik i opat u Perastu, uz koncelebraciju generalnog vikara Kotorske biskupije mons. Antona Belana i fra Filipa Karadžić. To je dan kada su moći sv. Tripuna 809. godine donesene u Kotor. Liturgijsko slavlje predvodi peraški opat jer su benediktinci koji su boravili u

Perastu svečano dopratili jedrenjak s moćima sv. Tripuna u Kotor. Ta tradicija očuvana

je do danas. U puku je udomačen naziv *Karike*, što potječe od talijanske riječi „incarcare“ što znači zadužiti jer na taj dan Bokeljska mornarica bira malog admirala koji 27. siječnja izgovara *Lode*, tj. pohvale sv. Tripunu. Novoizabrani mali admiral je Slavko Vukasović iz Đurića - Kamenari.

LODE

Na trgu ispred bazilike-katedrale sv. Tripuna 27. siječnja 2013. godine *Lode* je izgovorio ovogodišnji mali admiral Bokeljske mornarice, Slavko N. Vukasović iz Đurića.

Trg pred katedralom odjekivao je riječima:

Mali admiral s adutantom

„Ej, dopusti veliki Bože da za toliki niz stoljeća koliko je do sada minulo trenutaka uvijek razvija slavodobitni ovaj stijeg, a vazda u sreći, slozi i ljubavi. Slava, slava, slava!“

Do danas imamo evidentiranih 59 malih admirala. Prvi

Liturgijsko slavlje

O MALOM ADMIRALU

Ove godine 13. siječnja na sjednici Admiralata i Predsjedništva Bokeljske mornarice 809, između više kandidata izabran je u čin malog admirala član Podružnice Herceg Novi Slavko Vukasović. Slavko je napunio 12 godina i učenik je VII. razreda Osnovne škole „Orjenski Bataljon“ u Bijeloj. U dosadašnjem školovanju je vrlo dobar učenik, aktivan je u mnogim sekcijama. Sudionik je ovogodišnjega Međunarodnoga zimskog festivala dječje rekreacije na Zlatiboru. Bavi se sportom i u karateu je postigao zapažene rezultate.

Obitelj Slavka Vukasovića jedna je od najstarijih u naselju Đurići, poznatome pomorskom naselju u Boki, a ljubav prema pomorstvu potekla je od oca Nikole, koji je pomorac.

Ceremonija primopredaje u čin malog admirala izvršena je u Domu pomoraca, na prigodnoj svečanosti koja je održana nakon izgovaranja *Loda* s bazilike sv. Tripuna 27. siječnja u prisutnosti viceadmirala Ilije Radovića,

Primopredaja dužnosti malog admirala u Admiralitetu

monsinjora biskupa Ilije Janjića, mnogobrojnih uzvanika, obitelji, članova, građana, kao i predstavnika sredstava javnog informiranja.

U besjedi prigodom preuzimanja čina malog admirala Slavko je istaknuo: „Imao sam tremu izgovarajući *Lode* jer sam morao voditi računa o pravilnom izgovoru arhaičnih izraza koji se stoljećima izgovaraju s trijema bazilike sv. Tripuna. Izborom za malog admirala jako sam počašćen i to mi puno znači, ali istodobno to je i velika obveza ne samo meni, već i mojoj obitelji. Funkciju malog admirala obavljat ću u skladu

sa stoljetnim pravilima Bokeljske marnarice. Kao član hercegnovske podružnice o tradiciji pomorstva znam na osnovi priča pomoraca Đurića i Boke. Poznata mi je tradicija koju baštini Bokeljska mornarica 809, pa samim time čin malog admirala predstavlja mi i zadovoljstvo unatoč velikoj odgovornosti. Zahvaljujem na povjerenju koje mi je iskazano, a zahvaljujem i mom prethodniku koji je zvanje i čin uspješno obavljao prethodnu godinu dana.“ Nakon toga viceadmiral Ilija Radović uručio mu je dokument o imenovanju u zvanje malog admirala.

od njih je Ivan Radoničić iz Dobrote, koji je izabran još daleke 1904. Institucija malog admirala u Bokeljskoj mornarici je duga, ali se ne znaju egzaktni podaci o godini utemeljenja. Pretpostavlja se da je to doba Mletaka u Kotoru (1420.), dok postoje indicije da se i ranije birao mali admiral, samo što se nije tako oslovljavao. To su bili dječaci koji su se odijevali u tadašnje odore i bili pratnja admiralu. Danas se za male admirale biraju dječaci od 6 do 12 godina, obično iz obitelji s pomorskom tradicijom.

Uz sve, sa sigurnošću instituciju malog admirala vezuje-

mo uz XV. stoljeće. Ona predstavlja simbol generacijskog kontinuiteta u organizaciji.

Svoj prvi javni nastup mali admiral ima 27. siječnja svake godine, kada s trijema bazilike-katedrale sv. Tripuna izgovara pohvale svecu, poznate pod imenom *Lode*.

Tom prigodom na katedrali je uzdignut slavni stijeg sv. Tripuna uza zvuke kola sv. Tripuna koje svira Gradska glazba iz Kotora. Nakon toga slijedi ljubljenje relikvije sv. Tripuna koja se čuva u umjetničkom relikvijaru iz XIII., XV. i XVII. stoljeća. U Kotoru se ta relikvija naziva „Slavna glava“.

KANDELORA

Uoči samog blagdana 2. veljače, ujutro u 10 sati služena je svečana pontifikalna sv. misa koju je služio kotorski biskup mons. Ilija Janjić, te su ujedno bile blagoslovljene svijeće koje su bile podijeljene vjernicima. U Kotoru je običaj da se toga dana obavi i grlićanje vjernika s blagoslovljenim svijećama. Poslijepodne u 18 sati slijedila je svečana večernja misa, prema obredniku iz XVII. stoljeća, u kojoj sudjeluje šest katoličkih i šest pravoslavnih vjernika koji za vrijeme čitanja odnosno pjevanja lekcija iz Martirologija sv.

Tripuna visećim kadionicama na glavnome oltaru kade položene svete moći, dok Bokeljska mornarica pokraj relikvija čuva počasnu stražu.

Ovo je jedinstveni sačuvani običaj u kršćanskome svijetu, a ujedno je lijepi primjer poštovanja i iskazivanja časti svecu kojega slavi Istok i Zapad. Ove godine među šest katoličkih vjernika bio je i Mirko Vičević, predsjednik HGD CG.

TRIPUNDAN

Samoj svečanosti sv. Tripuna prethodila je trodnevna duhovna priprema u sklopu Godine vjere i velikog jubileja 1700-godišnjice Milanskoga proglasa u kotorskoj stolnoj crkvi. Trodnevnicu je održao generalni vikar Kotorske biskupije don Anton Belan, a teme su bile sljedeće: „Razvoj Crkve od apostolskih vremena do Konstantina Velikog i mučeništvo sv. Tripuna, Grka iz Male Azije“, „Crkva i rimski car Konstantin Veliki u Godini vjere i Godini jubileja Milanskoga proglasa“ i „Univerzalni poziv Crkve na svetost i mučeništvo danas“.

Grad Kotor i Kotorska biskupija ove su godine 1204. put proslavili sv. Tripuna mučenika koji je 809. godine u vrije-

Počasni plotun odreda Bokeljske mornarice

me kotorskog biskupa Ivana postao zaštitnikom grada. Budući da je blagdan ove godine bio u nedjelju 3. veljače, nije se prenosila vanjska svečanost, već je održana na sam dan kada Crkva slavi njegov nebeski rođendan.

U jutarnjim satima pred glavnim vratima grada kotorska Gradska glazba i odred Bokeljske mornarice s državnim zastavom i zastavom Bokeljske mornarice dočekali su Gradsku glazbu iz Tivta, te odrede Mornarice iz Tivta i Herceg Novog. Zatim je Mornarica uz gradske glazbe obi-

la grad te imala svečano postrojavanje pred katedralom. Poslije raporta i smotre koju je obavio viceadmiral gosp. Ilija Radović, Mornarica je u počast sv. Tripunu ispalila počasni plotun. Nakon što je kolovođa zatražio blagoslov za kolo, mornari su plesali staro kolo u čast sv. Tripunu. To je jedno od rijetkih sačuvanih srednjovjekovnih obrednih kola na prostorima Mediterana. U starije vrijeme plesalo se u samoj katedrali oko relikvija sv. Tripuna uza zvuke pifara i tambura. Nešto slično zadržalo se danas i pleše se u crkva-

Nadbiskup Zef Gashi služi svetu misu

ma nekih gradova Španjolske.

Nakon te ceremonije održano je liturgijsko slavlje uz sudjelovanje mons. Angela Massafre, skadarskog nadbiskupa i metropolita, te mostarsko-duvanjskog biskupa mons. Ratka Perića i kotorskog biskupa mons. Iliju Janjića. Misu je služio barski nadbiskup, nekoć dukljanski, i primas Srbije mons. Zef Gashi, koji je zamijenio biskupa Željeznog u Austriji mons. Egidija Živkovića jer on zbog bolesti nije mogao sudjelovati. Na početku liturgijskog slavlja u kotorskoj katedrali sve prisutne pozdravio je biskup ordinarij, poželjevši svima dobrodošlicu.

Nadbiskup Zef Gashi u svojoj propovijedi, između ostalog, je istaknuo: „U ovoj Godini vjere papa nam u različitim zgodama i prilikom različitih manifestacija često govori o jednoj posebnosti Kristove Crkve po kojoj se ona prepoznaje dugi niz godina svoje povijesti, a to je svetost njezinih članova svih dobi, zvanja, naroda, jezika i kultura. Takav jedan dragulj u mozaiku svetosti Kristove Crkve bio je, bez sumnje, i naš svetac, omiljeni mučenik sv. Tripun.“

Pjevao je Mješoviti zbor kotorske katedrale i pučki pjevači iz Murtera. Svetoj misi nazočili su izaslanik predsjednika države gosp. Dražen Miličković, kao i izaslanik predsjednika Vlade gosp. Živko Andrijašević, gradonačelnica grada Kotora gđa Marija Čatović, predsjednik Skupštine kotorske općine gosp. Nikola Bukilica, ministrica u Vladi Crne Gore gđa Marija Vučino-
vić, konzul prvoga razreda Generalnog konzulata u Kotoru gosp. Andre Santini i ministar savjetnik iz Veleposlanstva RH gosp. Tvrtko Kačan, viceadmiral Bokeljske mornarice gosp. Ilija Radović s malim admiralom, časnicima i mornarima, Mirko Vičević, predsjednik

Procesija gradskim ulicama

HGD CG, te predstavnici nevladinih organizacija i kulturnih institucija grada.

Nakon pontifikalne mise slijedila je procesija ulicama grada uz sudjelovanje Gradske glazbe Bokeljske mornarice, Pjevačkog zbora sv. Tripuna, redovnica i ministranata, Bratovštine sv. Nikole i pučkih pjevača iz Murtera te Hajdučke družine iz Tomislavgrada (Duvna). Mogle su se vidjeti narodne nošnje, župski barjaci, a na događaju su sudjelovali predstavnici državnih i

gradskih vlasti te mnogobrojni vjernici. Veliku nosiljku na kojoj je bilo izloženo tridesetak antropomorfnih srebrnih relikvijara u obliku ruku i nogu nosili su članovi Bokeljske mornarice, a sarkofag sv. Tripuna nosili su svećenici. Tako je sv. Tripun, kao najstariji građanin Kotora, prošao gradskim ulicama, blagoslivljajući sve građane i hodočasnike te podsjećajući da svijet prolazi kao i njegova požuda, a tko vrši Božju volju - ostaje do vijeka (usp. 1 Iv 1, 17).

Procesija gradskim ulicama

TRIPUNDAN

Ova tradicijska pučka priredba, jedanaesta po redu, u organizaciji HGD CG održana je i ove godine 2. veljače u prepunoj dvorani elitnog hotela „Splendid“ u Bečićima kraj Budve.

Na večeri su bili nazočni mnogobrojni gosti iz Hrvatske i Crne Gore, između ostalih:

Filip Vujanović - predsjednik CG, mons. Angelo Massafra - skadarski nadbiskup, mons. Ilija Janjić - kotorski biskup, Klara Baronfeind - konzulica u Veleposlanstvu Mađarske u CG, Branislav Mićunović - ministar kulture u Vladi CG, Ivan Brajović - ministar prometa u Vladi CG, Marija Vučinović -

ministrica u Vladi CG, Nikola Bukilica - predsjednik Skupštine Općine Kotor, Petar Barišić - zamjenik predstojnice Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske sa suradnikom Ivanom Zebom, Marin Knezović - ravnatelj Hrvatske matice iseljenika sa suradnicima, Blanka Marović - po-

SKA VEČER

moćnica ministra za ljudska i manjinska prava CG, kap. Ilija Radović - viceadmiral Bokeljske mornarice Kotor, Miomir Mugoša - gradonačelnik Podgorice, Boško Lozica - izaslanik Milana Bandića, gradonačelnika Zagreba, Ivo Jelušić - saborski zastupnik R. Hrvatske, Branko Nedović - potpredsjednik Op-

ćine Kotor, Ivan Božikov - gradonačelnik Murtera, Miroslav Franović - predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, Marijeta Hladilo - pročelnica za kulturu Dubrovačko-neretvanske županije, Ante Uglješić - rektor Zadarskog sveučilišta sa suradnicima, Mileva Pejaković Vujošević - direkto-

rica Pomorskog muzeja u Kotor, Žarko Radulović - direktor Montenegro Stars, Igor Žuvela - predsjednik Udruge dragovoljaca iz Domovinskog rata Dubrovnik, naši dragi prijatelji iz Dubrovnika i Omiša, članovi Udruge Latinsko idro, župnog zbora sv. Mihovila i Bratovštine sv. Nikole s Murtera.

Predsjednik HGDCG s visokim uzvanicama

Klapa Incanto

Predsjednik HGDCG s dobitnicima povelja

Poklon Murterina Društvu

Posjetitelje i uzvanike zabavljao je VIS „Tri kvarta“ iz Kotora i grupa „Slatka tajna“ iz Metkovića. Gost večeri bila je ženska klapa „Incanto“ iz Kotora. Program je vodila Dolores Fabijan iz Kotora.

Kao i prošle godine predsjednik Društva Mirko Vičević uručio je specijalne povelje zaslužnim ličnostima iz Hrvatske i Crne Gore koji su dali nemjerljiv doprinos uspostavljanju prijateljskih veza i kulturne razmjene između dviju država. To su Milan Bandić, gradonačelnik Zagreba i Žarko Radulović, direktor Montenegro Stars.

U ime mnogobrojne grupe hodočasnika iz Murtera, kojima su HGD CG i Kotorska biskupija bili domaćini, prisutne je pozdravio njihov predstavnik i uručio prigodan poklon Društvu.

Pobjedničkom paru nagradnog plesa, Jeleni Čelanović i Damiru Počaniću, od strane hotela uručen je vaučer za romantični vikend u „Splendidu“.

Pobjednički plesni par

MURTERINI NA TRIPUNDANSKIM SVEČANOSTIMA

Netko od nas se sjetio kako bi bilo dobro poći na Tripundanske svečanosti u Kotor. No, to treba organizirati, a to nije tako lako. Pomisli smo, najbolje bi bilo to povjeriti *Bratovštini sv. Nikole*. I tako je počelo. Odmah se u projekt uključuju i *Pučki crkveni pivači*. Udruga *Latinsko idro* također uzima udjela. Konačna odluka je: Murterini odlaze u Kotor. Naši domaćini bit će Kotorska biskupija i Hrvatsko građansko društvo Crne Gore - Kotor.

I tako je 1. veljače 2013. godine krenula autobusom iz Murtera grupa od 50-ak hodočasnika put Kotora. Zaustavljanje u Neumu (ručak), zatim kratki posjet Dubrovniku. Prije no što ćemo se smjestiti u Dobroti, zaustavljamo se u Ljutoj. Tamo nas čeka vlč. don Pavao Medač. Običi ćemo crkvu sv. Eustahija, a on će nam biti vodič. Ljubazan je i zanimljiv u kazivanju.

Ujutro 2. veljače idemo u Kotor. U 10 sati kotorski biskup u katedrali predvodi sv. misu, a naši *Pučki pivači* pjevaju *staru misu* na murterski način. Lijepo je i svečano. Svijećnica je i koristimo prigodu da obavimo obred *grličanja* (blagoslova grla). Nakon mise biskup nas osobno vodi u kratki obilazak Kotora. S njim je ugodno i korisno jer puno toga zna. Posjećujemo crkvu u kojoj se čuva tijelo Blažene Ozane kotorske. Obišli smo i biskupski dvor, gdje nam biskup nudi okrjepu. Zatim svi skupa idemo u *Dobrotske dvore* na ručak. Biskup je s nama. Počasćeni smo.

Poslijepodne je zanimljiv posjet Perastu. Vodič nam je

odlično informirani Ivica Biskupović. Veliko jugo omelelo nas je u posjetu Gospi od Škarpjela. Šteta.

Na večer smo opet u katedrali. Prisustvujemo večernjici, a zatim izlaganju i kađenju moći sv. Tripuna. Obred je svečan, decentan i osjeća se njegova dugovječnost. Naši pjevači sudjeluju pjevanjem svečanog *Veliča*.

Na večer odlazak u Budvu. U hotelu *Splendid* organizira se tradicionalna Tripundanska večer. Sve je svečano, otmjeno. Na večeri sudjeluju visoki gosti, među ostalima predsjednik Republike Crne Gore, s nekoliko ministara. Zatim, tu je naš poznanik, kotorski biskup s crkvenim dostojanstvenicima. I Republika Hrvatska je zastupljena svojim službenim predstavnicima. Mi smo malo zatečeni, nepripremljeni. Nismo očekivali tako visoki standard večernjeg okupljanja. No, u svakom slučaju je lijepo.

Organizator i domaćin okupljanja je Hrvatsko građansko društvo Crne Gore Kotor. Predstavili su nas i pozvali na binu. Izrekli smo nekoliko prigodnih riječi. Čak smo poklonili i skromne darove.

Sutradan 3. veljače krećemo u Kotor na procesiju i sv. misu. Naši pjevači opet sudjeluju svojim pjevanjem. To nam posebno godi. Nakon mise svi smo na trgu, čekamo procesiju. Ali prije toga je osobito zanimljiv ceremonijal. Impresionirani smo Bokeljskom mornaricom, njihovim postrojavanjem na trgu pred katedralom, predajom raporta, a nadasve njihovim plesom. Sudjelujemo u procesiji koja pronosi Kotorom moći sv. Tripuna. Naši pjevači su u svojim svečanim odorama, nosi se naš barjak *Bratovštine sv. Nikole*. Krećemo se u

procesiji koja vijuga uskim srednjovjekovnim uličicama starog Kotora, osjećajući svakim korakom uzbuđenje prolazeći prostorom kojim su se u davnim prošlim vremenima kretali stari kotorski pomorci, Bokelji, o kojima smo puno slušali i čitali, a sada smo, eto, u prilici i sami sve to doživjeti. Posebno nas se dojmio osjećaj da čitav Kotor, bez obzira na nacionalne i vjerske razlike svojih stanovnika, doživljava sv. Tripuna kao zajedničkog sveca i zaštitnika.

Poslije obreda polazak autobusom kući, u Murter. Zaustavljanje u Neumu (ručak, opet) i dolazak kući na večer.

Što reći na kraju? Dugo ćemo pamtit i naš kratki boravak u prelijepome Kotoru jer smo prepuni dojmova o ljepoti, čistoći i urednosti staroga grada. Oduševljeni smo uljudnošću i ljubaznošću Kotorana, a posebno ćemo pamtit i susretljivost naših domaćina. Zbog toga im svima odreda istinska hvala. Sudiemo da je ovo početak jednoga dugog prijateljstva. Bit ćemo neskromni i zaželjati da to postane lijepa tradicija. Radovalo bi nas kad bi Kotorani posjetili Murter, recimo u danima *Latinskog idra*, ili nekom drugom zgodom. Željeli bismo i mi njima pokazati naš Murter i našu tradiciju. Znamo da se ne možemo mje-

Župni zbor sv. Mihovila

LAUDES – LODE – POHVALE

Piše:

Don Anton Belan

Podrijetlo naziva **Lode** proizilazi iz latinskog *laudes* ili *acclamationes*, što u prijevodu znači pohvale i predstavlja u užem smislu te riječi dio brevijara, molitvenika koji se u Crkvi moli ujutro. Jutarnje pohvale (*laudes matutinae*) postale su od 530. godine, za vrijeme cara Justinijana, obvezne kao svakidašnja molitva, za cijelo Istočno i Zapadno Rimsko carstvo (Ferdinand Cabrol, *Dictionnaire D'Archéologie Chrétienne et de Liturgie*, Paris, 1929., str. 1898). Uz to, *laudes* – pohvale mogu biti i niz poklika (*acclamationes*) u čast Bogu, Bogorodici, svecima mučenicima, zaštitnicima gra-

dova, kraljevima, crkvenim i vojnim dostojanstvenicima. U srednjovjekovnim gradovima istočno-jadranske obale ostali su sačuvani tekstovi *Loda* (pohvala) svecima zaštitnicima u Zadru, Splitu, Dubrovniku i Kotoru. Danas se izgovaraju samo u Kotoru uoči blagdana sv. Tripuna.

Ova molitva potječe od onih poklika kojima je narod klicao rimskim i bizantskim carevima, osobito na Istoku, kada bi se njihova slika po gradu nosila ili u samoj crkvi izlagala. Godine 603. u Rimu pred slikama cara Foke i carice Leoncije u Julijanskoj bazilici na Rimskom forumu kler, senat i narod klicali su: *Exaudi Christe, Phocae Augusto et Leonitiae Augustae vita!* – Uslišaj Kriste Augista Foku i Augustu Leonciju i podaj im život! (Ferdinand Cabrol, *Ibidem*). Kada je papa Leon III. u Rimu u bazilici sv. Petra, koju je sagradio rimski car Konstantin I. Veliki i u njoj, prema tradiciji, ugradio dvanaest stupova Solomonova hrama, na Božić 800. godine za cara Zapadnorimskoga Carstva okrunio franačkog cara Karla Velikog, Rimljani su počeli klicati caru pohvalama (*laudes imperiales*): *Carolo piissimo Augusto, a Deo coronato, magno et pacifico imperatori romanorum, vita et victoria!* – Karlu pobožnom Augustu, od Boga okrunjenom, velikom i mirotvornom rimskom caru, život i pobjeda! (Ferdinand Cabrol, *Ibidem*). Kotor se tada (791. - 812.) zajedno s dalmatinskim gradovima Krkom, Osorom, Rabom, Trogirom, Splitom i Dubrovnikom nalazio u sklopu franačke države. Papa Leon III. (795. - 816.) dao je izbrisati ime bizantskog cara iz liturgijskih molitava jer je bizantsko prijestolje, oslijepivši i ubivši

svoga sina Konstantina VI., u istoj grimiznoj dvorani carske palače gdje ga je prije 27 godina rodila, zauzela carica Irena. To je bilo nešto novo i nepojmljivo u rimskom pravu i tradiciji da žena bude nosilac rimskoga carskog prijestolja, iako se Irena nikad nije zvala βασιλισσα (*basilissa*, carica) nego βασιλεὺς (*basileus*, car), i Rim je time smatrao da je Bizantsko carstvo prestalo postojati. Sigurno je da su Lode (*laudes*) u Kotoru bile za vrijeme bizantske vladavine jer tako je bilo i u ostalim gradovima istočno-jadranske obale. One se spominju i za vrijeme mletačke vladavine pa tako u kotorskom statutu/Statuta et leges civitatis Cathari, str. 337., čitamo da je 25. srpnja 1420. godine, pošto su bile izvršene mletačke zastave na gradskom trgu (*platea civitatis*) i gradskoj tvrđavi (*et in castro civitatis*), nakon svečane procesije i mise u katedrali bile izrečene pohvale (*facta laude*). Ovu vijest donosi i Flaminio Cornelije u svo- me poznatom djelu: *Catharus Dalamtia civitas* (str. 86.). Postojale su, pretpostavljamo, i za vrijeme srpske vladavine i vladavine ugarsko-hrvatskih kraljeva. U molitvama kotorske Crkve srpski su se kraljevi i carevi spominjali samo onda dok su bili u zajedništvu sa Svetom Rimskom Crkvom jer za shizmatičke kraljeve, careve i vladare Rimski Crkva nije molila. To zajedništvo, u nekim povijesnim epohama, potvrđeno je u mnogobrojnim arhivskim dokumentima. Istina, srpski su kraljevi i carevi često zbog političkih razloga lavirali između Istoka i Zapada, a očiti primjer za to je i pismo papi Inocentu III. velikog župana Srbije Stefana, gdje on između ostalog kaže: *Nos autem sem-*

Zdravko A. Moškov 1946.

per consideramus in vestigia sanctae Rom. Ecclesiae, sicut bonae memoriae Pater meus.

– Mi, ipak, uvijek pazimo i čuvamo učenje Svete Rimске Crkve, kao što je to činio i blažene uspomene moj otac. (misli se na Stefana Nemanju), (Farlati, VII, 32. - 33.).

Godine 1628. dok se dizala zastava na stupu pred sv. Tripunom, admiral je klicao: Živio papa, živio car, živio dužd! Sasvim jasno, ovdje je riječ o pohvalama u pojednostavljenoj formi. Spominjanje cara odnosilo se na rimskog cara što se vidi iz Loda koje je sastavio biskup Marin II. Drago, a čiji drugi zaziv glasi: *Augustissimum Romanorum electum imperatorem Leopoldum caelestis imperator Domine virtutum omnium incrementis munire dignare.* – Uzvišenog rimskoga izabranog cara Leopolda, nebeski Gospodine care udostoj se svim vrlinama ojačati i zaštititi. Stoga je sasvim sigurno da tu nije riječ o srpskome caru ili sjećanju na srpskoga cara kako su to neki u historiografiji pogrešno pokušali tumačiti (Gligor Stanojević, *Istorijski zapisi I*, 1965., str. 44. i isto, 1977., str. 37. - 38.). Godine 1628. više nema Srpskog carstva, Srbija je pod Turcima (1459. - 1808. i 1813. - 1815.), te za njega nije bilo moguće ni moliti jer se u Lodama molilo samo za žive pape, biskupe, careve i duždeve. Uz to, ta molitva za cara Svetoga Rimskoga Carstva, koje je na neki način trajalo 1.000 godina, osobito od XVI. stoljeća bila je na području cijele Katoličke crkve do 1806. godine. Ne bi se moglo govoriti ni o historijskom sjećanju na srpske careve, dovoljno je podsjetiti kada je smrću Balše III. 1421. godine Zeta prešla pod vlast srpskog despota Stefana Lazarevića, Bar i Paštrovići nisu htjeli prihvatiti njegovo gospodstvo, već su se svojevoljno predali Mle-

Frano Milošević, mali admiral 1989.

ćićima (*Illyricum sacrum*, VII, str. 58.). Sjećanje na Srpsko carstvo brzo je uminulo, ostalo je sačuvano u guslarskoj poeziji XIX. stoljeća.

Pohvale su se u Kotoru, u novije vrijeme, izgovarale prema tekstu koji je obnovio biskup Marin II. Drago u drugoj polovici XVII. stoljeća. On je napisao i pohvale prema sta-

rom predlošku (*ad veterum exemplar ipse composuit*) koje su se izgovarale na Bogojavljenje (*Illyricum sacrum*, VI., str. 509.). Ostala su sačuvana dva zaziva Pohvala u čast sv. Tripunu iz mletačkog razdoblja i ovdje se prvi put objavljuju:

*Diamo lode ed onore
all'onnipotente Iddio, alla*

gloriosissima sempre Vergine Maria ed al glorioso M. San Trifon nostro Gonfalone; pregando il Signor Iddio, che per i suoi meriti ne conceda di viver felici sotto l'ombra dell'Invittissimo et Potentissimo Veneto Leone fino al giorno del giudizio!

Evviva!

Diamo lode ed onore a Sua Eccellenza (il graziosissimo) il Doge nostro N., pio, felice ed immortale, che Dio conservi per lunghissima serie d'anni, per bene e consolazione sempre maggiore di questi fidi suoi sudditi!

*Evviva!**

„Dajmo pohvalu i čast svesmogućem Bogu, preslavnoj uvijek Djevici Mariji i slavnom mučeniku svetom Tripunu, našem zaštitniku; moleći Gospodina Boga da po njegovim zaslugama udjeli nam sretno živjeti pod sjenom nepobjedivoga i moćnoga mletačkog lava sve do sudnjega dana!

Živio!

Dajmo pohvalu i čast Njegovoj Ekscelenciji (premilostivome) duždu našem N., pobožnom, sretnom i besmrtnom, da ga Bog sačuva dugi niz godina, na dobro i sve veću utjehu njegovih vjernih podanika!

*Živio!**

(Gregorio Zarbarini, Prose, rukopis, 84. - 86.)

Današnji tekst Pohvala potječe iz 1800. godine. Do 1871. godine izgovarale su se na talijanskom jeziku, otad se Lode uz neznatne izmjene izgovaraju na hrvatskome jeziku. Njih je 1848. godine s talijanskog preveo don Mihovil Florio, svećenik s Prčanja. On je tada s latinskog preveo i himnu sv. Tripunu „Slavimo pojkam“, „*Inclytum Christi celebremus hymnis*“ (Bisk. Ord. Prot. za 1848., Br. 1089.). Kotorske

Lode danas:

„Godišnje ponovljenje svečanosti koju smo pravni da svetkujemo, dok oživljuje u nama najmilije bogoljubne uspomene, podsjeća nas na sjajna djela naših praotaca, koji pod okriljem Čudotvorca, čije svete moći Kotor poštuje, postadoše zaslužni za vjeru i za domovinu, a nama njihovim sretnim potomcima ostaviše slavno nasljedstvo.

Dakle, građani, nek' se i ove godine proslavi predajnim sjajem i uobičajenim obredima ova nama tako mila svečanost, a neka nama svima bude podstrek isti onaj svetac radi kojeg se ona i svetkuje.

Neka se tim najprije iskaže slava Bogu Velikome, te poklon i štovanje slavnoj Djevici Mariji i poglavitomu mučeniku Isusovu Svetom Tripunu.

Ej dopusti, Veliki Bože, nek' se za toliki niz stoljeća, koliko je do sada minulo trenutaka, razvija svake godine proslavljeni ovaj stijeg, a uvijek u slozi, sreći i ljubavi.

*Slava! Slava! Slava!**

PU Splitu se Pohvale spominju 1680. godine, tu se navodi i nagrada onima koji ih pjevaju (Bollettino, D'Archeologia e storia Dalmata, VIII, 1882.). U Zadru se sačuvao spomen na Pohvale iz 1105. godine (Smičiklas, Codex dipl. II., str. 392. – 393.). U Dubrovniku su se zvale Laus i u nekoj formi sačuvale se do danas. U XV. stoljeću izgovarao ih je veliki admiral u zoru uoči blagdana sv. Vlaha dok se na Orlandovu stupu podizala državna zastava. U tom Lausu spominjali su se svi zaštitnici gradova s kojima je Dubrovnik imao dobre trgovačke odnose, pa se tako zazivao i sv. Tripun. Od 1205. do 1358. godine Dubrovnik je pod mletačkom vlašću. U ugovoru između Dubrovnika i Mletačke Republike navodi

se da će kler tri puta na godinu o Božiću, Uskrsu i sv. Vlaha u katedralnoj crkvi pjevati Pohvale duždu, patrijarhu (mletačkom), nadbiskupu i knezu: *Clesrus autem ter in anno in nativitate Domini et in Pascha resurrectionis et in festo Sancti Blasii laudes cantabit in maiori ecclesia solemniter Domino duci, Domino patriarche, archiepiscopo suo et comiti omni anno* (Dr. Božo Cvjetović, List Dubrovačke biskupije, XVI., god. 1916., str. 24.). Urban Rafaeli, kotorski kroničar i povjesničar, bilježi da je 27. siječnja Lode izgovarao dječak posebno odjeven (bokeljska nošnja), pohvale svecu i pohvale duždu uza zvuk *zuffoline* (pištaljke), a ljudi u narodnoj nošnji pod oružjem obilazili su tri puta oko jedne i druge zastave na stupovima. Lode su se u Kotoru za Tripundan u starije vrijeme izgovarale pred katedralom i pred kolegijalnom crkvom sv. Marije od Rijeke. U Kotoru Lode danas izgovara mali admiral prije podizanja gradske zastave na lođi katedrale. Godine 1946. održane su zadnje Lode i izgovorio ih je mali admiral Zdravko Moškov, nakon toga komunističke vlasti zabranile su sudjelovanje Mornarice na proslavi blagdana zaštitnika grada. Ponovno sudjelovanje Mornarice obnovljeno je 1990. godine i Lode je tada izgovorio mali admiral Frano Milošević. Od 1986. godine Lode je čitao, uz prisutnost jednog dječaka iz obitelji Mirošević, odjevenog u narodnu bokeljsku nošnju, rektor katedrale don Anton Belan. I ove svečanosti Kotor povezuju s gradovima istočnojadranske obale istim kulturnim, civilizacijskim i vjerskim miljeom, koji odražava utjecaje Istoka i Zapada, povezujući tako istočno-jadransku obalu s cjelokupnim Mediteranom i Europom.

PROSLAVA ZAŠTITNIKA KOTORSKE BISKUPIJE U RIJECI

Proslava je započeta misnim slavljem u crkvi Uznesenja Marijina, na kojem su nazočili i članovi zajednice Bokelja. Crkveni zbor pjevao je himnu sv. Tripuna.

Mali admiral Bokeljske mornarice 809 izgovorio je *Lode*, a župnik vlč. Mario Gerić posvetio je propovijed sv. Tripunu.

Nakon mise odred Bokeljske mornarice otplesao je kolo sv. Tripuna.

Za okupljene Bokelje kolo sv. Tripuna, ples u tradicionalnim odorama, bio je lijep i jedinstveni događaj.

Proslava sv. Tripuna u Rijeci

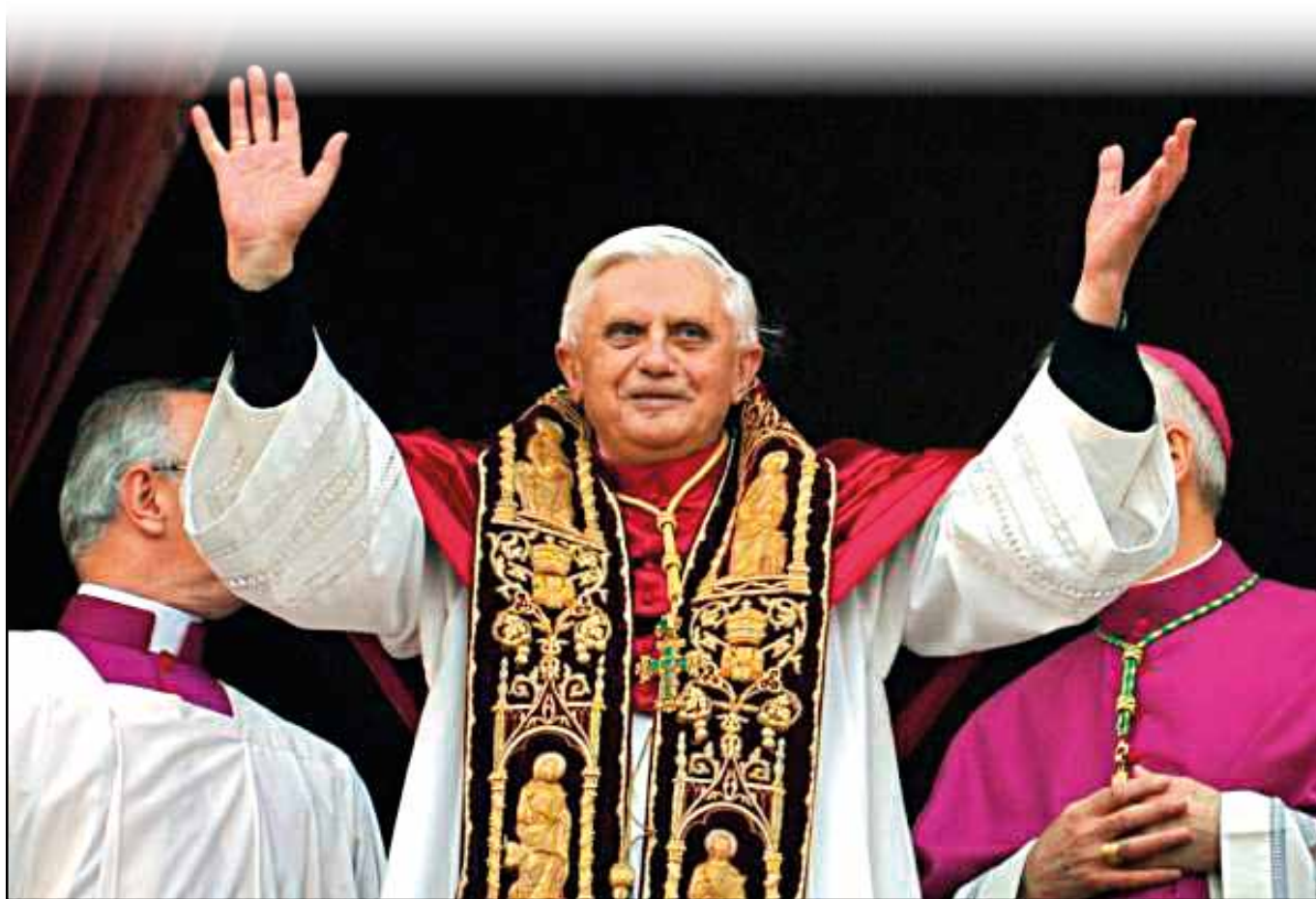
*Predsjednik obnovljene
Bokeljske mornarice Rijeka - kap. Božo Brajak*

Kolo Bokeljske mornarice

*POVLAČENJEM PAPE BENEDIKTA XVI POČEO JE PERIOD
„PRAZNE STOLICE“*

Izbor novog Pape - Konklava

Benedikt XVI. pozdravlja vjernike poslije izbora za Papu

Novi papa, nasljednik Svetoga Petra, biskup Rima, vrhovni poglavar Katoličke crkve i Zbora biskupa, suveren Vatikana i Svete Stolice, počinje svoj pontifikat koji traje do smrti ili, kao u slučaju Benedikta XVI, do povlačenja, kako je predviđeno kanonskim pravom

Izbor Pape je poznat kao Konklava

Piše:
Antun Sbutega

/Pobjeda-Agora/

Povlačenjem pape Benedikta XVI, koje je objavljeno 11. februara a stupilo na snagu 28. februara, počeo je period „prazne stolice“ u toku koga se sazivaju kardinali koji treba da izaberu novog papu. Iako je povlačenje Pape prije smrti neuobičajeno, zadnji put se 1415. godine povukao papa Grgur XII, a prije toga 1294 g. Celestin V, procedura izbora je ista kao i u slučaju smrti.

Pod ključem

Izbor Pape je poznat kao konklava, od latinskog „pod ključem“. Naziv proizilazi od toga što su kardinali u toku izbora izolovani od spoljnog svijeta, odnosno zaključani u prostoru gdje se obavlja izbor.

U toku skoro 2000 godina istorije Crkve, pape se nije su uvijek birale na taj način.

U prvim vijekovima, kada je kršćanstvo bilo progonjeno, pape su birane od klera i vjernika na skrovitim mjestima, a nekada su ih određivali njihovi prethodnici. Od kada je kršćanstvo postalo vjera Rimskog Carstva, izbor je postao javan, ali su na nje uticali carevi. U toku ranog srednjeg vijeka, kada je Papa postao i vladar države, na izbor je uticao Senat grada Rima, kao i njegovi građani. Sa jačanjem Svetog Rimskog Carstva i drugih država u Evropi, carevi i kraljevi su imali veliki, a nekada odlučujući uticaj na izbor papu.

Papa Nikola II 1059. godine rezervisao je taj izbor samo za kardinale. Oni su se sastajali u crkvama ili manastirima i za izbor je bilo nužno dobiti dvije trećine glasova. Često je period izbora trajao jako dugo, sa ozbiljnim posljedicama na stabilnost papske države koja je bez vladara zapadala u nered ili oružane sukobe pristalica raznih kandidata, članova moćnih rimskih plemićkih porodica.

Pravo veta

Najduži period prazne stolice bio je kada kardinali, koji su se sastali u Viterbu 1268. godine, tri godine nijesu mogli da izaberu Papu. Tada su ih građani konačno zatvorili u papsku palatu čije su sve izlaze zazidali i skinuli krov, tako da je konačno 1271. godine izabran papa Grgur XX. Na koncilu u Lionu 1274. ustanovljeno je pravilo o izboru Pape, odnosno konklava. Kasnije je to pravilo dopunjavano i mijenjano, ali je ostalo od toga doba da Papu biraju kardinali, izolovani i dvotrećinskom većinom. Vjekovima je najveći problem bio miješanje raznih moćnih vladara u izbor, a pojedini vladari su imali pravo veta na izbor njima nepoželjnih kandidata. To je trajalo sve do početka XX vijeka, kada je austrijski car u toku konklave 1903. stavio veto na izbor kardinala Rampola del Tindara. Novi papa Pio X 1904. ukinuo je to pravo veta.

Pape su birane na raznim mjestima u Rimu, u drugim

Kardinali ulaze u Sikstinsku kapelu

gradovima Italije, u Francuskoj (Lion i Avinjon) i u Njemačkoj (Konstanca). U Vatikanu izbor je obavljen 51 put, od čega 24 puta u Sikstinskoj kapeli. Tek je, zapravo, papa Ivan Pavle II 1996. godine odredio da se konklave obavlja u Sikstinskoj kapeli.

Pape Pavle VI, Ivan Pavle II i Benedikt XVI dopunili su pravila o izboru Pape. Tako je 1970. odlučeno da pravo učešća u izboru imaju kardinali mlađi od 80 godina. Kardinali se i dalje potpuno izoluju u toku izbora od svijeta i pri tome se vrši detaljna kontrola Sikstinske kapele i prostora gdje oni borave (hotel „Santa

Marta“ u Vatikanu). Kardinali se obavezuju, pod prijetnjom isključenja iz Crkve, da neće imati kontakta ni sa kim osim kardinala izbornika i vatikanskog osoblja koje im asistira. Obaveza čuvanja tajne važi i poslije završetka izbora.

Pravila izbora

Prije početka konklave kardinali se sastaju i konsultuju. Prvog dan konklave oni učestvuju na misi „za izbor rimskog pontifeksa“ u Crkvi Svetoga Petra, a zatim idu u obližnju Sikstinsku kapelu. Tu polažu zakletvu da će se držati predviđenih pra-

vila izbora. Poslije toga se zaključavaju vrata Sikstinske kapele i počinje izborna procedura. Katolička crkva vjeruje da Duh Sveti inspiriše kardinale u toku izbora. Pošto popuni glasački list, na način da se ne može prepoznati rukopis, svaki kardinal se zaklinje pred Mikelandelovom freskom „Strašnog suda“ riječima: „Pozivam kao svjedoka Gospodina Isusa, koji će mi suditi, da je moj glas dat onome za koga, pred Bogom, smatram da treba da bude izabran“. Poslije toga kardinal stavlja glasački list u urnu.

Poslije prihvatanja i izbora imena, novi papa se povlači u tzv. Sobu plača. Tu on oblači papsku odjeću

Svakodnevno se glasa dva puta ujutro i dva puta podne i glasački listići, poslije kontrole i preobrojavanja, spaljuju se u peći, što proizvodi dim koji izlazi kroz dimnjak na krovu. Ako niko nije dobio potrebnu većinu glasova, spaljenim listićima se dodaje smjesa koja dim čini crnim. Kada Papa bude izabran, dim je bijeli.

Za izbor su potrebne dvije trećine glasova kardinala koji su glasali. Ako poslije 35 glasanja niko ne dobije ovu većinu onda se glasa za nekoga od dvojice kandidata koji su u posljednjem glasanju imali najviše glasova, dok jedan od njih ne dobije dvotrećinsku većinu. Pri tome, dva kandidata između kojih se bira Papa nemaju pravo glasa. Vrijeme kada je ovaj izbor trajao dugo, mjesecima ili čak godinama, pripada dalekoj prošlosti. Od 1903. izbor je trajao od dva

do pet dana, tako da se može očekivati da će i ovoga puta biti relativno kratak. Kada jedan kandidat bude izabran, on treba da prihvati svoju visoku funkciju, a zatim da kaže koje će ime uzeti kao Papa.

Izabrani Papa ne mora biti nužno kardinal ili biskup, svaki kršteni punoljetni katolik, neoženjen i muškarac, može teorijski postati Papa. Pravila predviđaju posebnu proceduru ukoliko novi Papa nije neko od prisutnih kardinala, te ako nije biskup.

Rimu i svijetu

Poslije prihvatanja i izbora imena, novi papa se povlači u tzv. Sobu plača. Naziv ove prostorije potiče od toga što često novi papa, zbog uzbuđenja i svijesti o ogromnoj odgovornosti, zaplače. Tu on oblači papsku odjeću koja je raspoloživa u tri različite veličine. Zatim se vraća u Sikstinsku kapelu, sijeda na tron i čita odlomak iz Evanđelja po Mateju, u kome Krist obećava Svetome Petru, prvom papi, primat među apostolima. Kardinali mole za novog Papu i obećavaju mu vjernost i najzad se pjeva „Te Deum“ („Tebe Boga hvalimo“). Time je konklava završena.

Poslije toga, kardinal protođakon izlazi na balkon bazilike Svetoga Petra i obraća se okupljenim vjernicima riječima: „Najavljujem vam veliku radost. Imamo Papu“. Pojavljuje se zatim Papa, pozdravlja vjernike i udjeljuje blagoslov „Urbi et Orbi“ - gradu Rimu i svijetu.

Svečana ceremonija

Tako novi papa, nasljednik Svetoga Petra, biskup Rima, vrhovni poglavar Katoličke crkve i Zbora biskupa, suveren Vatikana i Svete Stolice, počinje svoj pontifikat

U bazilici Svetoga Petra, odnosno na trgu ispred bazilike, obavlja se svečana ceremonija Papinog ustoličenja

koji traje do smrti ili, kao u slučaju Benedikta XVI, do povlačenja, kako je predviđeno kanonskim pravom. Poslije nekoliko dana u bazilici Svetoga Petra, odnosno na trgu ispred bazilike, obavlja se svečana ceremonija njegovog ustoličenja, u prisustvu kardinala, klera, visokih delegacija brojnih država, diplomatskog kora, predstavnika drugih crkava i vjerskih zajednica i

mase vjernika i hodočasnika koju, kao i tok izbora, prate svi svjetski mediji.

Koliki je značaj Pape i Svete Stolice pokazuje upravo ovo medijsko interesovanje. Izbor nijednog drugog vjerskog poglavara ili šefa države ne izaziva toliko interesovanje u svijetu, izuzev izbora Predsjednika Sjedinjenih Američkih Država.

Kada Papa nije plemić, onda on konstruiše svoj grb

Praksa da pape mijenjaju ime poslije izbora datira iz srednjeg vijeka. Prvi je izmijenio ime 532. papa Ivan II, koji se prethodno zvao Merkur, što je ime paganskog boga, dakle neprikladno za Papu. Uzimanje novog ime-

na ustalilo se tek od X vijeka. Isto tako, od srednjeg vijeka Papa ima grb. Prvi poznati papski grb je onaj Inocenza III (1198 -1216). U prošlosti, pape su uglavnom bili plemići i njihov porodični grb postajao je papski, samo što je iznad njega dodavana papska kruna, tijara, sa ukštenim ključevima, simbol papske vlasti. Kada Papa nije plemić, onda on konstruiše svoj grb.

U NOVOJ VLADI KOJU JE SKUPŠTINA CRNE GORE USVOJILA 4. PROSINCA 2012. GODINE RESOR LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA POVJEREN JE SUADU NUMANOVIĆU

Uspješan početak

Ministar Suad Numanović

Razgovor vodila:
Tijana Petrović, urednica

HR: Nakon uspješnog mandata u prethodnoj Vladi na funkciji ministra rada i socijalnog staranja, u novoj Vladi obnašate funkciju ministra za ljudska i manjinska prava. Kakva su Vam dosadašnja iskustva?

Numanović: Kao prvo, hvala što moj mandat ministra rada i socijalnog staranja u prethodnoj Vladi karakterizirate kao uspješan. Moje iskustvo u Vladi datira još ranije, napomenut ću da sam u od siječnja 2003. godine bio član Vlade Crne Gore, kao ministar bez portfelja. Moja dosadašnja iskustva bit će svakako vrlo korisna i u obavljanju funkcije ministra za ljudska i manjinska prava. Napomenut ću samo da sam

Ne samo da je proširena nadležnost Ministarstva, već je i pokazana težnja nove Vlade da pitanja ljudskih prava i sloboda locira na jednome mjestu.

u mandatu ministra rada i socijalnog staranja radio na kreiranju važnih politika. Doneseni su reformski zakoni za područje tržišta rada – Zakona o radu, Zakona o penzijsko-invalidskom osiguranju, Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti. Pažnja je bila usmjerena na osobe s invaliditetom, gdje bih istaknuo područje institucionalnog smještaja, posebno u odnosu na Komanski most i Centar Ljubović, a izgrađen je veliki broj dnevnih centara za smještaj djece sa smetnjama u razvoju. U vremenu globalne ekonomske krize postignuta je redovnost isplata socijalnih

i umirovljeničkih davanja. Priznat ćete, to su vrlo osjetljiva područja, čija je reforma u pojedinim državama izazvala goleme turbulencije u društvu, pa čak i ostavke vlada. Čini mi se da sam, u permanentnom dijalogu sa socijalnim partnerima, uspio ova važna pitanja riješiti bez velike ‘galame’, a na dobrobit svih aktera.

Imenovanje na mjesto ministra za ljudska i manjinska prava jest veliki izazov. Ne samo da je proširena nadležnost Ministarstva, već je i pokazana težnja nove Vlade da pitanja ljudskih prava i sloboda locira na jednome mje-

stu. Ovo svakako ne umanjuje nadležnost i rad drugih tijela državne uprave koji u svom polju djelovanja imaju ostvarivanje nekih zajamčenih pojedinačnih prava. Kao i što sami znate, posebna manjinska prava su dio ukupnog korpusa ljudskih prava, ostvaruju se mjerama afirmativne akcije u pojedinim područjima tako da će u tom kontekstu koordinacija i jedna vrsta monitoringa poštovanja manjinskih prava biti nešto olakšana.

HG: Čim ste stupili na dužnost pribjegli ste jednoj do sada neuobičajenoj praksi koju Vaši prethodnici nisu primjenjivali. Naime, održali ste sastanke s predsjednicima svih savjeta manjinskih zajednica u Crnoj Gori i relevantnim osobama reprezentativnih udruga manjinskih naroda. Koliko je taj potez bio učinkovit?

Naumović: U želji da već na početku svog mandata ostvarim dobru komunikaciju i saradnju sa svim institucijama i pojedincima, kako domaćim tako i međunarodnim, koji u fokusu svog zanimanja imaju zaštitu i unapređenje ljudskih i manjinskih prava i sloboda, sastao sam se s predstavnicima, između ostalih, i savjeta manjina i nevladinih organizacija. U tim razgovorima ponajprije sam želio pokazati otvorenost Ministarstva da u budućim aktivnostima želi čuti sve zainteresirane strane i zajedno djelovati s njima, pa i na planu daljnjeg unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Komunikacija je bila od velike koristi, kako na planu procjene ukupne situacije u ovom području iz različitih uglova, tako i na planu artikuliranja budućeg rada i programskih orijentacija Ministarstva za ljudska i

manjinska prava. Kao što sam dijelom rekao i u odgovoru na Vaše prvo pitanje, vjerujem da je potreban dijalog i angažiranje svih aktera ako se žele postići određeni ciljevi.

HG: Unazad nekoliko godina iz organizacijske strukture Vašeg Ministarstva izdvojilo se područje financiranja aktivnosti svih entiteta kandidiranjem projekata, formiranjem Fonda manjina, kao i promocijama i prezentacijama kulture manjina nakon osnivanja Centra za kulturu manjina. Kakva je ostala uloga u svemu tome Vašeg Ministarstva?

Naumović: U protekle četiri godine u našem društvenom ambijentu zaživjele su tri veoma važne institucije na planu unapređenja i zaštite prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. To su savjeti manjina, Fond za ostvarivanje i zaštitu prava manjina i Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina. Uz djelovanje ranije uspostavljene institucije, čini mi se da je i institucionalni oblik zaštite manjinskih prava u Crnoj Gori dobar, a u odnosu na druge sredine i specifičan. Osim savjeta, države u okruženju i šire nemaju spomenute institucije.

Obrazovanje spomenutih institucija nije 'oduzimanje' poslova Ministarstva, već su to institucije s vrlo jasnim i definiranim ulogama i ingerencijama. Iz samih tih 'opisa poslova' procjenjuje se naša intencija da savjeti budu reprezentanti manjinskih zajednica, Fond da bude institucija financijske potpore aktivnostima koje vode očuvanju nacionalnih identiteta, a u dijelu zaštite i unapređenja kulture i kulturnog nasljeđa tu je Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina. Ministarstvo je

tijelo državne uprave koji vodi, kreira i provodi politiku iz područja manjinskih prava zakonima, strategijama i drugim aktima, suradnjom s drugim državnim tijelima, zatim tijelima lokalne samouprave, nevladinim organizacijama itd. Ministarstvo odnosno Vlada je ta koja kreira ukupni ambijent u ovom području.

HG: U završnoj fazi je izrada Pravila o načinu izbora članova savjeta manjinskih zajednica. Kakve su novosti u odnosu na ranija pravila? Hoće li se savjeti osloboditi partitokratije? Do kojeg roka se moraju održati elektorske skupštine i obaviti izbor novih sastava savjeta?

Naumović: Točno je da su postojeći sastavi savjeta obrazovani tijekom 2008. godine i da im je istekao mandat. Izmjenama Zakona o manjinskim pravima i slobodama smo definirali da savjeti nastavljaju svoj rad do izbora novih sastava savjeta po novim pravilima, čime smo željeli premostiti ovo razdoblje do izbora novih savjeta. Pravila za izbor članova savjeta su u završnoj fazi izrade, obavljene su konzultacije s predstavnicima savjeta i treba očekivati, vrlo brzo, njihovo objavljivanje. Postojeći savjeti su obrazovani na osnovi prvih pravila, a ovim pravilima će se na bliži način urediti broj članova savjeta, sazivanje i način rada elektorske skupštine, način izbora članova savjeta na elektorskoj skupštini i druga pitanja od značaja za ovaj proces. Glavna izmjena u odnosu na prethodni dokument sastoji se u većoj ulozi i odgovornosti samih savjeta u procesu konstituiranja ovih tijela. Također, ne treba zemariti činjenicu da je Zakon o manjinskim pravima omedio mnoga pitanja koja se odnose

na savjet, a da su pravila tehnički dokument za provođenje tih zakonskih određenja.

Na dio pitanja koje se odnosi na, kako Vi kažete „partitokratski” utjecaj u savjetima, želim istaknuti da je Zakon o manjinskim pravima i slobodama precizirao tko to može biti član savjeta po funkciji. Taj dio partijskog utjecaja u savjetu je, s obzirom na nadležnosti savjeta, potreban i neizbježan. Bitno je da politički utjecaj, pa i politički utjecaj jedne partije, ne bude dominantan. To se postiže balansiranošću strukture savjeta. Napomenut ću da je, primjerice radi, u trenutnom sastavu Hrvatskog savjeta u Crnoj Gori od ukupno 17 članova četvero njih po funkciji, a trinaest je izabranih na elektorskoj skupštini.

Kada su u pitanju rokovi za izbor novih članova savjeta, nakon objavljivanja odnosno stupanja na snagu novih pravila, određen je rok od 90 dana u kom bi se provela kompletna procedura, održale elektorske skupštine i izabrali novi sastavi savjeta.

HG: Ima dosta primjedbi na članak 2. Zakona o manjinskim pravima i slobodama s obzirom na demografsku strukturu države i nedefiniranost pojma „grupa građana”. Postoji li mogućnost da se osnuje još jedan savjet u Crnoj Gori? Koje su najznačajnije aktivnosti Ministarstva u 2013. godini?

Mislim da je definicija manjine iz Zakona o manjinskim pravima i slobodama na nivou međunarodnih standarda u određivanju manjinskih zajednica na nekom teritoriju te da je potpuno jasna. Ova definicija sadrži nekoliko značajnih momenata, a to su:

– manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajedni-

ce su svaka **grupa državljan**a Crne Gore, moment kolektivizma;

– brojčano manja od ostaloga prevladavajućeg stanovništva, odnosno kvantitativnost;

– koja ima zajedničke etničke, vjerske ili jezične karakteristike, različite od ostalog stanovništva, moment zajedničkih karakteristika i različitosti od drugih;

– historijski je vezana uz Crnu Goru, autohtonost;

– i motivirana je željom za iskazivanjem i očuvanjem nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičnog i vjerskog identiteta, odnosno samoorganiziranost da se sačuva identitet.

Teoretska mogućnost za obrazovanjem još savjeta u Crnoj Gori postoji ako neka zajednica ispunjava spomenute, a i druge uvjete iz zakona i pravila.

Želio bih istaknuti da nas u 2013. godini očekuju mnogobrojne obveze. Ističem da je Zakon o upotrebi nacionalnih simbola usvojen 2000. godine, a s obzirom na restriktivne odredbe ovog teksta, te nepreciznost definiranja pitanja izbora, upotrebe i javnog isticanja nacionalnih simbola i obilježavanja nacionalnih praznika, potrebno je donijeti novi zakon. U suradnji sa svim zainteresiranim socijalnim akterima radit ćemo i na ovome zakonskom tekstu. Tu je, zbog istih razloga, i potreba donošenja novog Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica. Nastavit će se aktivnosti na provođenju zacrtanih politika, pogotovu Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana 2012. – 2016., kako bismo učinili daljnje pomake na socijalnom uključivanju te populacije u crnogorsko društvo. Ne treba zaboraviti činjenicu da u lipnju 2013. godine Crna Gora preuzima predsjedavanje regionalnim

projektom „Dekada uključenja Roma 2005. – 2015.”, te treba osmisliti i artikulirati naše prioritete i interese u ovoj inicijativi.

Odjeljenje za rodnu ravnopravnost nastavit će raditi na tri strateška prioriteta i u sljedećoj godini, a to su suzbijanje nasilja nad ženama, ekonomsko osnaživanje žena i povećanje sudjelovanja žena u političkom i javnom životu. Nadalje, radit će na efikasnoj implementaciji Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2013. – 2017. u devet prioriternih područja. Također, uložiti će se dodatni naponi u cilju efikasnije primjene Zakona o rodnoj ravnopravnosti. Nastavit ćemo suradnju s državnim institucijama i nevladinim organizacijama na unapređenju položaja žena i postizanju rodne ravnopravnosti, kao i s lokalnim samoupravama. Nastavit ćemo i s edukativnim programima za sve institucije koje trebaju provoditi politike ravnopravnosti žena i muškaraca, kao i kampanje podizanja svijesti.

U području ljudskih prava prioritetne aktivnosti bit će usmjerene na usuglašavanje Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda s pravnim stečevinama EU-a, ali i aktivnosti na provođenju edukacije i promocije antidiskriminacije s ciljem jačanja svijesti i senzibiliteta državne administracije, policije, pravosuđa i najšire crnogorske javnosti. Ne treba zaboraviti činjenicu da je Crna Gora postala i član Savjeta za ljudska prava UN-a, te da će i članstvo u Savjetu biti naš prioritet. Jedna velika obveza i odgovornost prema UN-u je već završena 28. siječnja, a to je predstavljanje Periodičnog izvještaja o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori.

Manje nas je i stariji smo

Državni zavod za statistiku objavio je potkraj prošle godine rezultate popisa stanovništva iz 2011. koji se odnose na broj stanovnika prema spolu, starosti, državljanstvu, narodnosti, vjeri i materinskom jeziku. U Hrvatskoj je na dan 31. ožujka 2011. živjelo 4.284.889 ljudi. To je pad broja stanovnika od 152.571, odnosno 3,4% u odnosu na popis u 2001. godini.

Prosječna starost popisanih je 41,7 godina - muškarci imaju prosječno 39,9, a žene 43,3 godine. Najstarije su bile dvije žene koje su u trenutku provođenja popisa imale 106 godina. Jedna je živjela u Sisačko-moslavačkoj županiji, a druga u Šibensko-kninskoj. Inače, na popisu iz 2001. godine prosječna starost bila je 39,3 godine.

Sve manje radno sposobnih

Radno sposobnih građana (od 15. do 64. godine starosti) bilo je 2.873.828 ili gotovo sto tisuća manje nego prije deset godina, dok je starijih od 65 godina bilo 758.633, što je za 60-ak tisuća više u odnosu na 2001. godinu. Najmlađih (0 - 14 godina) bilo je 652.428, što

U nacionalnoj strukturi stanovništva Hrvata ima 90,4 posto, odnosno 0,8 posto više nego 2001. Srbi su najbrojnija nacionalna manjina, ali kod njih je zabilježen pad. Njihov udio u stanovništvu je 4,36 posto, a 2001. iznosio je 0,18 posto više.

je pad veći od sto tisuća u odnosu na popis u 2001. godini.

U nacionalnoj strukturi stanovništva dogodile su se male promjene u odnosu na popis otprilike deset godina. Hrvata ima 3.874.331 što je 90,4 posto stanovnika odnosno 103.000 manje, ali 0,8 posto više nego u 2001. godini. Srbi su najbrojnija nacionalna manjina, ali kod njih je zabilježen pad i u apsolutnom broju i u udjelu. U Hrvatskoj ih živi 186.633, što je 4,36 posto stanovništva. Godine 2001. u Hrvatskoj ih je živjelo 14.998 više, što je u udjelu iznosilo 0,18 posto više.

Najznačajniji porast što se tiče manjina imaju Romi, gotovo 70 posto. Njih je sada 16.975, a bilo ih je 9.463. Porast bilježe i Bošnjaci i to s 20.755 na 31.479, kao i Albanci s 15.082 na 17.513. Broj pripadnika ostalih manjina uglavnom blago opada.

Određene promjene dogodile su se u vjerskoj strukturi stanovništva. Najveći dio stanovništva izjasnio se katolicima (3.697.143 ili 86,28 posto), što je tek blagi pad u odnosu na 2001. godinu (3.897.332 ili 87,83 posto). Slijede pravoslavci (190.143 ili 4,44 posto) te nevjernici i ateisti (163.375 ili 3,81 posto). U odnosu na 2001. godinu broj nevjernika, ateista i agnostika porastao je za gotovo 100.000 na oko 195.000. Njihov udio u ukupnoj populaciji porastao je s 2,25 posto na 4,57 posto.

Hrvatski kao materinski jezik ima 95,6% stanovnika

Hrvatskim kao materinskim jezikom govorilo je 4.096.305 ili 95,60 posto popisanih, slijede srpski (52.879 ili 1,23 posto), talijanski (18.573), albanski (17.069) i bosanski (16.856). Zanimljivo je da je

Loše raspoređeni

Ne iznenađuje ni podatak o lošem rasporedu stanovništva u prostoru. Prosječno na četvornome kilometru živi 75,71 stanovnik. Grad Zagreb sa 790.017 stanovnika ili 1.232,48 stanovnika po četvornome kilometru najgušće je naseljen prostor, što je čak 16,3 puta više od nacionalnoga prosjeka. Nerazmjer se vidi i iz podatka da je drugo najnaseljenije područje u Hrvatskoj Međimurje sa 156,11 stanovnika po četvornome kilometru, a više od 100 stanovnika imaju još Varaždinska, Krapinsko-zagorska, Zagrebačka i Splitsko-dalmatinska županija. Najslabije naseljeno područje je Ličko-senjska županija sa samo 9,51 stanovnikom na četvornome kilometru. Demografsku pustoš Like potvrđuje i to što drugo najslabije naseljeno područje, Karlovačka županija, ima čak 3,7 puta više stanovnika po kilometru. Hrvatska je dobro naseljena samo na sjeverozapadu, dok su Slavonija i Baranja te kompletno priobalje s otocima i unutrašnjost slabo naseljeni.

Akrap: „Hrvatska nema demografsku politiku“

Demograf i profesor na Ekonomskom fakultetu Anđelko Akrap ustvrdio je da iz ovih podataka znamo što smo znali i prije, a to je da je hrvatsko društvo tradicionalno, što se vidi iz udjela vjernika te da stari, što kao ekonomsku posljedicu ima povećana izdvajanja za stare ljude. - Ovo što je objavljeno je na razini znatizelje. Nema onoga što je bitno za upravljanje društvom, a to su podaci o obitelji, kućanstvima, migracijama i obrazovnoj strukturi - rekao je Akrap.

On smatra da od svih ovih podataka najviše zabrinjava prosječna dob građana Hrvatske.

- Moramo se brinuti jer ovo pokazuje da smo sve stariji. To znači, primjerice, da će država morati izdvajati više sredstava za njegu starijih ljudi. S druge strane, smanjuje se broj žena koje su u godinama kada mogu rađati djecu. To automatski znači manje upisanih u osnovne i srednje škole te fakultete - ističe Akrap i dodaje - Na ovo su demografi upozoravali još sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Ovo je dugoročni trend i, ponavljam, ne iznenađuje. Hrvatska nema demografsku politiku i to je najgore od svega. Situacija samo može biti gora jer smo u krizi, ljudi nisu sigurni u posao koji rade, boje se stvarati i širiti obitelj. Bojim se da će se ovakav trend i nastaviti - zaključuje Akrap.

hrvatsko-srpski jezik materinski za 3.059 popisanih, a srpsko-hrvatski za 7.822.

Daleko najveći broj popisanih hrvatski su državljani (99,41 posto), uključujući i 84.885 osoba s dvojnim državljanstvom. Popisano je 22.527 stranih državljana, dok je tek

749 ljudi bez državljanstva.

Rezultati se mogu provjeriti i na internetskim stranicama Državnoga zavoda za statistiku (www.dzs.hr). Ostale podatke iz Popisa 2011. DZS objavljuivat će tijekom 2013. godine.

STANOVNIŠTVO PREMA NARODNOSTI (iznad 0,10%), POPISI 1971. – 2011.

	Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 2011.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Republika Hrvatska	4.784.265	100,00	4.437.460	100,00	4.284.889	100,00
Hrvati	3.736.356	78,10	3.977.171	89,63	3.874.321	90,42
Albanci	12.032	0,25	15.082	0,34	17.513	0,41
Bošnjaci ¹⁾	...	...	20.755	0,47	31.479	0,73
Česi	13.086	0,27	10.510	0,24	9.641	0,22
Mađari	22.355	0,47	16.595	0,37	14.048	0,33
Slovaci	5.606	0,12	4.712	0,11	4.753	0,11
Slovenci	22.376	0,47	13.173	0,30	10.517	0,25
Srbi	581.663	12,16	201.631	4,54	186.633	4,36
Talijani	21.303	0,45	19.636	0,44	17.807	0,42

STANOVNIŠTVO PREMA VJERI POPISI 2001. – 2011.

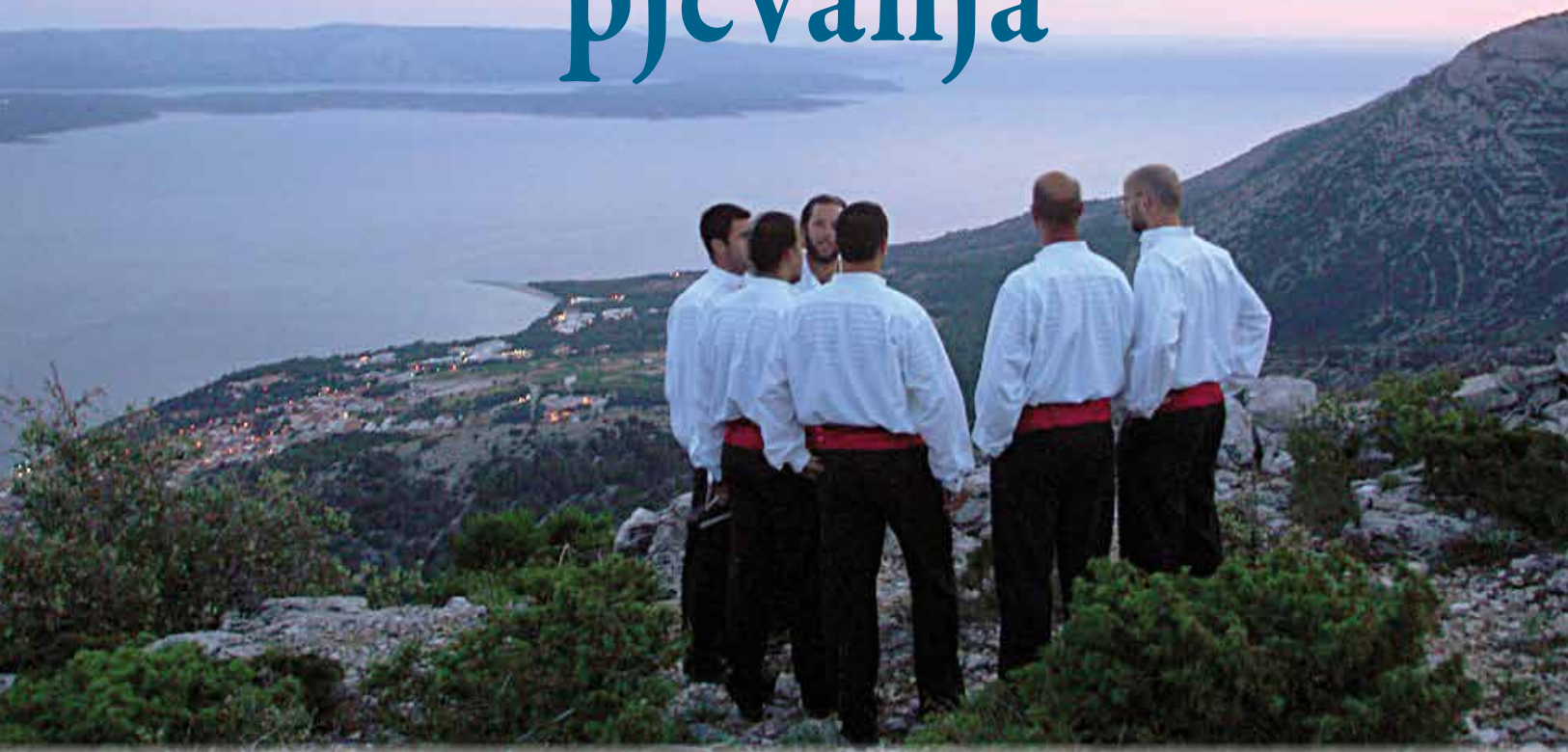
	Popis 2001.		Popis 2001.	
	Broj	%	Broj	%
Republika Hrvatska	4.437.460	100,00	4.284.889	100,00
Katolici	3.903.551	87,97	3.697.143	86,28
Pravoslavci	195.969	4,42	190.143	4,44
Protestanti	11.824	0,27	14.653	0,34
Ostali kršćani	10.569	0,24	12.961	0,30
Muslimani	56.777	1,28	62.977	1,47
Židovi	495	0,01	536	0,01
Istočne religije	969	0,02	2.550	0,06
Ostale religije pokreti i svjetonazori	524	0,01	2.555	0,06
Agnostici i skeptici	1.547	0,03	32.518	0,76
Nisu vjernici i ateisti	98.376	2,22	163.375	3,81
Ne izjašnjavaju se	130.985	2,95	93.018	2,17
Nepoznato	25.874	0,58	12.460	0,29

Prema popisu stanovništva u Hrvatskoj živi točno 4.517 Crnogoraca, što ih dovodi na deseto mjesto po brojnosti među nacionalnim manjinama. U odnosu na prošli popis broj im je pao za oko 400, no kad se uspoređi s posljednjim predratnim, jugoslavenskim popisom, vidi se da je crnogorska populacija u Hrvatskoj otprilike prepolovljena, uz napomenu da se vjerojatno dio Crnogoraca u to vrijeme izjašnjavao kao Jugoslaveni. Više od četvrtine ih je u Zagrebu, a ostali su najvećim dijelom raspoređeni na obali, od Istre do Dubrovnika. Ne smijemo zaboraviti ni istarsko selo Peroj u kojem Crnogorci žive kao autohtono stanovništvo. S druge strane crnogorski je kao materinski jezik u popisu navelo samo 876 ljudi, ali je to skoro dvostruko povećanje u odnosu na 2001., vjerojatno kao posljedica osamostaljenja crnogorske države, a time i jezika. Od spomenutih 4.517 Crnogoraca, 379 ih se izjasnilo katolicima, 1.822 su pravoslavci, 21 protestant, 159 je muslimana, a 36 pripada drugim kršćanskim crkvama. Kao ateisti i agnostici izjasnilo se 1.725 hrvatskih Crnogoraca.

Dopisništvo „Pobjede“

*KLAPSKO PJEVANJE NA UNESCO-VU POPISU NEMATERIJALNE
KULTURNE BAŠTINE ČOVJEČANSTVA*

Svijet prepoznao vrijednost klapskog pjevanja

Ishodište klapskog pjevanja je obalni i otočki dio Dalmacije

Ovaj izniman uspjeh potvrda je višegodišnjega predanog rada Ministarstva kulture, Hrvatskog povjerenstva za UNESCO, kao i stručnjaka iz područja etnologije i kulturne antropologije, folkloristike i jezikoslovlja

Sedmi sastanak Međuvladina odbora za nematerijalnu kulturnu baštinu održan je u Parizu od 3. do 7. prosinca 2012. godine. Posebno stručno tijelo Međuvladina odbora za nematerijalnu kulturnu baštinu, čija je zadaća pregled i evaluacija pristiglih nominacija za upis na UNESCO-v Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, podnijelo je prijedlog Međuvladinu odboru za nematerijalnu kulturnu baštinu da se klapsko pjevanje upiše na Reprezentativni popis, koji je 5. prosinca 2012. prijedlog jednoglasno prihvatio.

12 dobara na listi UNESCO-a

Time je Republika Hrvatska na svjetske popise nematerijalne kulturne baštine dodala još jedno nematerijalno kulturno dobro te sada Hrvatska ima 12 dobara upisanih na UNESCO-v Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva i jedno dobro na Popisu ugrožene nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita. Ovaj izniman uspjeh potvrda je višegodišnjega predanog rada Ministarstva kulture, njegovih stručnih službi, Hrvatskog povjerenstva za UNESCO, kao i stručnjaka iz područja etnologije i kulturne antropologije, folkloristike i jezikoslovlja te nezaobilazna potpora samim nositeljima nematerijalnih kulturnih dobara, čija je uloga u ovoj konvenciji najvažnija. U nacionalnim okvirima više od 100 nematerijalnih kulturnih dobara upisano je u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, a po broju upisanih nematerijalnih kulturnih dobara na spomenutim svjetskim popisima na samome je svjetskome vrhu.

Pri odabiru prijedloga za upis klapskog pjevanja na Reprezentativni popis trebalo je voditi računa i o kvaliteti raspoložive pisane, foto i video dokumentacije koja čini sastavni dio kandidature. Jedan od ključnih kriterija, prema kojem je predložen fenomen za upis na Reprezentativnu listu, bio je i mogućnost jasnog identificiranja zajednice, grupe ili pojedinca - nositelja predloženoga elementa, te njihova uključenost u proces nominacije. Još jedan važan kriterij bio je i prethodno upisivanje klapskog pjevanja u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske.

to znači i preuzimanje obveza, na međunarodnoj i na nacionalnoj razini, da se tako visoko valorizirano kulturno dobro nadalje čuva, prenosi i promiče kao dio svjetske baštine.

Što je klapsko pjevanje?

Klapsko pjevanje je tradicijsko višeglasno homofono pjevanje bez pratnje instrumenata. Tradicija klapa i klapske pjesme kakvu poznajemo i danas formira se sredinom 19. stoljeća, u vrijeme kada su se profilirali kulturni i glazbeni identiteti mediteranskih gra-

Klapsko pjevanje je odnedavno dio Klapsko pjevanje doživljava posljednjih godina veliku popularnost diljem Hrvatske

Uvrštenje ovoga kulturnog dobra na Reprezentativni popis svakako znači potvrdu njegove vrijednosti i značaja ne samo kao nacionalne baštine, već i kao dijela svjetske. To je ujedno i iznimno priznanje svima koji su ulagali napore i skrbili se da se klapsko pjevanje slobodno razvija kao živa i vrijedna nacionalna tradicija.

Bit će to snažan poticaj da ono i nadalje živi, provođenjem i poduzimanjem raznovrsnih mjera popularizacije. No,

dića na našoj obali i otocima, posebice u Dalmaciji. Javlja se u pučkim slojevima društva kao rezultat sklada postojećega duhovnog stanja u mediteranskim gradićima toga doba. Stil pjevanja je s vremenom evoluirao od tipično tradicijskog oblika pjevanja (klapska pjesma) i postojanja klapa, do stručno postavljenog i organiziranog oblika pjevanja koji se u današnje vrijeme svojim načinom prezentacije više ubraja u stilove popularne glazbe nego tradicijske.

Klapsko pjevanje je odnedavno dio svjetske baštine

Polovicom 19. stoljeća u Dalmaciji djeluju formalne i neformalne pjevačke družine koje preuzimaju termin klapa. Danas riječ klapa najčešće asocira na organizirane pjevačke skupine sa specifičnim a capella repertoarom dalmatinskih klapskih pjesama.

Naziv dalmatinska klapska pjesma novijeg je datuma, a u glazbeno-folklornu terminologiju uveden je tek u 70-im godinama 20. stoljeća. To je rezultat suradnje stručnjaka i pjevača okupljenih oko prvoga Festivala dalmatinskih klapa, osnovanog 1967. godine u Omišu. Ovaj specifičan način pjevanja prepoznat je u prošlosti kada su ga muzikolozi i folkloristi tijekom povijest nazivali različitim opisnim terminima.

Najčešća forma višeglasja klapskih pjesama je troglasje i četveroglasje, tijesni harmonijski slog koji gotovo mahom završava u tercnom položaju, akordu po kojem su klapski završeci prepoznatljivi.

Klape u iseljeništvu

Sklad i toplina glasova klapske pjesme podsjeća nas uvijek, u svakome trenutku, na naše hrvatsko more, na zvukove i mirise Dalmacije, na ljepotu naše domovine. Upravo te emocije, te uspomene i ta ljubav povezali su Hrvate u svijetu da se okupe oko klapske pjesme, da njezinim plemenitim zvukom obogate svoj život u zemljama koje su im pružile novi dom. Klape i klapsko pjevanje i izvan Hrvatske okupljaju sve veći broj hrvatskih iseljenika i postaju prepoznatljiv izričaj hrvatske kulturne baštine u zemljama u kojima žive. Među hrvatskim iseljeništvom na svim kontinentima postoje klape koje čuvaju i njeguju starinsku *klapsku pismu*. Hrvatska matica iseljenika do sada je organizirala s velikim uspjehom dva susreta klapa iz hrvatskoga iseljenišтва, ovdje u domovini i našoj su se javnosti na mnogobrojnim koncertima predstavile klape: „Koljnofske golubice“ iz Koljnofa (Mađarska), „Ova klapa“ iz Johannesburga, „Chorus Croaticus“ iz Berna, „B. A.“ iz Buenos Airesa, „Dalmatina“ iz Aucklanda, „Sidi“ iz Beča, „Galeb“ iz Perth, „Delminium“ iz Tomislavgrada, „Astoria“ iz New Yorka i „Konoba“ iz Los Angelesa, „Croatia“ iz Münchena, „Ferali“ iz Frankfurta i „Sotto voce“ iz Stuttgarta te „Koralji“ iz Toronta. Na susretima Hrvata učestvovala je i klapa „Bokeljski mornari“ iz Kotora (**Srebrenka Šeravić**)

Ljubavne pjesme

Tekstovi klapskih pjesama uglavnom su ljubavni, a kreću se od poetskih, vedrih, optimističkih i šaljivih do tekstova pretjeranog sentimentalizma. Na oblikovanje dalmatinske klapske pjesme utjecalo je liturgijsko i paraliturgijsko pjevanje zapadnog obreda (gregorijanski koral, glagoljaško pjevanje, crkveno pučko pjevanje), organizirana glazbena djelatnost urbanih i urbano-ruralnih sredina na području Dalmacije, talijanska odnosno zapadno-europska melodika, melodika napjeva iz šire unutrašnjosti među kojima i tzv. starogradske pjesme i dr. Repertoar suvremenih dalmatinskih klapa u počecima se odlikovao uglavnom ljubavnom tematikom, a od utemeljenja Omiškoga festivala pokrio je gotovo sve vidove suvremenoga života stanovnika Dalmacije.

Razlike u formalnim i organizacijskim oblicima klape tijekom povijesti značajne su te se govori o trima modelima klape: tradicijskoj (pučkoj), festivalskoj i današnjoj (modernoj) klapi.

Najstariji klapski model, tradicijska (pučka) klapa, neformalna je skupina pjevača koji povremeno pjevaju te na taj način zadovoljavaju ponajprije svoju ljubav prema pjevanju. Usmena tradicija i jednostavnost glazbenog izričaja (spontano pjevanje) glavne su karakteristike ovoga klapskog modela. Tradicijska (pučka) klapa pjeva u raznim prilikama: u konobama, na trgovima (pjacama) ili na pozicijama koje dobro akustički odzvanjanju, obično okruženi tipičnom mediteranskom arhitekturom, pjevaju i serenadu voljenoj djevojci, i u pauzama tijekom ribanja ili drugih zajedničkih poslova. Unatoč dominaciji novih klapskih mo-

Nastup klape na Omiškom festivalu

dela, promjenama u glazbenoj formi i izvođačkome kontekstu, glazbovanje tradicijskih klapa može se čuti u manjim (dalmatinskim) mediteranskim mjestima, obično među ljudima starije životne dobi.

Festival u Omišu

Pojam festivalska klapa povezan je s nastankom Festivala dalmatinskih klapa u Omi-

šu (Omiški festival). Omiški festival uvelike je zaslužan za promociju klapskog pjevanja i prva je institucija koja je klapsko pjevanje prezentirala kao organizirani oblik tradicijskog (a kasnije i umjetničkoga) glazbovanja. Festivalska klapa formalno je organizirana skupina pjevača s jasnim ciljevima i namjerama.

Postanak Omiškoga festivala kao institucije inicirao je na-

„Ova klapa” - iz Johannesburga

Sudionici Susreta klapa iz iseljeništva

stanak mnogih klapa. Tako je početkom 60-ih godina 20. stoljeća registrirano petnaestak organiziranih klapa, krajem 80-ih godina 20. stoljeća više od 200, a danas više od 400. Klapско pjevanje u razdoblju od 60-ih godina 20. stoljeća sve više se definira kao simbol dalmatinskoga (mediteranskoga) identiteta. Homofono pjevanje karakteristika je tradicionalne klape, dok se moderna ili festivalska klapa, kojoj tehnika pjevanja i poznavanje široke vokalne glazbene literature nije strano, uz ovaj način koristi i drugim stilovima vokalnoga glazbovanja. Dok izvedbu tradicionalne klape odlikuje a capella vokalna izvedba, festivalske klape često prate mandoline i gitare, ali i elektronička glazbala jer se klape danas sve više bave pjevanjem u komercijalne svrhe.

Promjene u pokretu klapskog pjevanja

Klasko pjevanje doživjelo je najveće promjene u posljednjem desetljeću prošlog stoljeća. Čitav niz socijalnih, kulturnih i političkih događaja koji su se događali početkom 90-ih godina u Hrvatskoj utjecao je na mnogobrojne promjene u pokretu klapskog pjevanja. Klasko pje-

vanje modernog doba, inovativna i napredna glazbena forma koja svojim pjevačima proširuje glazbene horizonte, u stanju je uhvatiti se u koštac s najrazličitijim vokalnim stilovima tradicijske, klasične i posebice popularne glazbe.

Klaski pokret u devedesetima postaje popularan, a svoju popularnost manifestira omasovljenjem, širenjem kruga interesa pjevača i publike raznih životnih dobi izvan lokalnih i regionalnih granica zavičaja klapskog pjevanja. Uz Dalmaciju, kolijevku klapskog pjevanja, gradovi Zagreb i Rijeka postaju važna središta klapskog pjevanja zbog mnogobrojnih klapa i kvalitete klapskog pjevanja. Klape se formiraju i u dijaspori među hrvatskim iseljenicima, ali i među ljudima nehrvatskog podrijetla koji uživaju u vokalnom višeglasnom pjevanju.

Najveću promjenu u 90-im godinama prošlog stoljeća klaski pokret dobio je u „novoj tradiciji“ koju njezine nositeljice nazivaju klaskim pjevanjem. Fenomen organiziranih suvremenih ženskih vokalnih skupina, čiji se nastanak ne veže uz tradiciju ženskoga pučkog pjevanja, može se pratiti u njihovoj prezentaciji na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu. Popularnost ženskoga klapskog pjevanja sve je veća pa ima i sve više izvođača te vjerne publike.

Uredništvo Matice

Tradicija Boke kroz klapsko pjevanje

Priredio:
Tripo Schubert

U kategorijama: muška, ženska i mješovita klapa, svi će biti upućeni na postojeći repertoar od 230 „bokeljskih pjesama“ čije su partiture objavljene na portalu Festivala, u rubrici „Notni zapisi“. „Klape sudionice, njihovi voditelji, aranžeri, skladatelj, slobodni su ove pjesme aranžmanski obraditi i time dati svoj doprinos njegovanju klapskog pjevanja Boke kotorske“, kaže izvršni direktor Međunarodnoga festivala klapa - Perast 2013. Mikan Kovačević.

Ekskluzivitet ovogodišnjeg festivala bit će večer tematski posvećena zbirci češkoga muzikologa Ludviga Kube, čiji se original čuva u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti. U njoj je 161 bokeška pjesma.

„Otprije nekoliko godina mi u Crnoj Gori nismo znali da to blago postoji. Dobili smo dozvolu da taj materijal objavimo. U planu je tiskanje knjige koja je proistekla iz znanstvenog skupa o Ludvigu Kubi, koji je održan prošlog ljeta u Perastu. U njoj se mogu naći pjesme, stare fotografije Kube i mjesta po Boki u kojima je skupljao i bilježio pjesme do 1913. godine“, dodaje Kovačević.

Festival klapa u Perastu, pripremajući se za svoj XII. festival koji će se održati krajem srpnja, organizira seriju klapskih koncerata. Jedanput mjesečno, od veljače do zaključno svibnja, poznate klape iz okruženja gostovat će u Kotoru i Tivtu.

Klapa Bisernice Boke

Klapa Incanto

Od ove godine realizirat će se gostujući program Festivala pod nazivom „Priče o moru“.

U sklopu tog programa bit će održana izložba eksponata iz Pomorskoga muzeja Kotor o životu kapetana Martinovića, admirala Zmajevića i Iva Vizina. Zatim izbor poezije napisane na bokeške teme, a sačuvane u dobrotskim kućama, zatim priče o pomorskoj povijesti i slavnim pomorcima Boke, klapske pjesme, folklor Boke i peraške delicije. Ovi programi predstaviti će se gradovima izvan Kotora i Perasta u cilju prezentacije kulturnog nasljeđa i tradicije Boke kotorske.

Festival će, kako ja najavio Kovačević, osigurati kontinuitet u radu organiziranjem mjesečnih koncerata poznatih klapa iz okruženja, seminara i radionica.

Tako je muška klapa „PASIKA“ iz Kostanja kraj Omiša 22. veljače u Tivtu te 23. veljače u Kotoru održala divan koncert. Proslavljeni voditelj prof. Jasminko Šetka na šarmantan

način je predstavio zanimljiv repertoar klape, koja je osim klasičnih klapskih pjesama otpjevala i nekoliko sevdalinki i starogradskih pjesama s njihova prvoga CD-a.

U Tivtu su njihovi gosti bili mješovita klapa „Jadran“, a u Kotoru su nastupile izvrsne ženske klape „Bisernice Boke“ i „Incanto“, koja je na oduševljenje publike otpjevala obradu pjesme „Crna Goro – ljubavi“

popularne grupe „Perper“.

Ovu pjesmu posebno su glazbeno doradili na seminaru koji je istoga dana održao prof. Jasminko Šetka.

Naime, na „klapskoj radionici“, kako su nazvali seriju seminara za domaće klape i voditelje, ovaj ugledni voditelj će zajedno sa svojim kolegama iz Hrvatske prenijeti svoja iskustva i na taj način pomoći domaćim glazbenim radnicima i pjevačima u što kvalitetnijim pripremama za buduće nastupe. Tako su na seminaru uz klape „Incanto“ vrijedno radile i nedavno osnovana ženska klapa „Beleza“ iz Tivta i simpatična mješovita klapa „Vazda mladi - veterani“ iz Tivta.

Festival klapa u Perastu ove seminare organizira također jedanput mjesečno zaključno sa svibnjem kada će klape polaznice održati zajednički koncert.

Iz Festivala nam poručuju da su im u ožujku gosti klapa „Constantine“ iz Niša, a u travnju očekuju klupu „Žrnovnica“ iz istoimenoga mjesta kraj Omiša. Sve ove klape inače su osvajači prvih mjesta u nekoliko kategorija Festivala klapa u Perastu.

Klapa Pasika

Kočan - homo universalis

Priredio:
Tripo Schubert

**Uspješan redatelj, predavač, novinar,
urednik, feljtonist, kolumnist i
kritičar, a iznad svega - poeta.**

Kočan nije prvi put u našoj sredini. U organizaciji Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore prije više godina predstavljeno je njegovo književno stvaralaštvo uz sudjelovanje pok. Miloša Miloševića, a nakon toga opet uz domaćinstvo HGD CG snimio je TV-reportažu o pok. Nikši Paskoviću iz Mula.

Dana 9. veljače u Domu kulture „Josip Marković“ održano je književno veče i promocija knjiga Stijepa Mijovića Kočana, pod imenom „Samo ljubav slavi“. O njegovu stvaralaštvu govorio je mr. Miomir Abović, kao i sam autor. Organizator ovoga kulturnog događaja bila je Hrvatska krovna zajednica Dux Croatorum.

Profesor Abović održao je stručno izlaganje. On je dao presjek Kočanova pjesništva, analizirajući njegove pjesme na neposredan i zanimljiv način.

Na kraju se i sam autor obratio posjetiteljima. Recitirajući im svoje pjesme, predstavio je novu zbirku pod imenom „Samo ljubav slavi“.

Donja Lastva

U Kotoru, u galeriji Solidarnosti, 14. veljače predstavljene su zbirke pjesama „Ode himne ne“ i „Samo ljubav slavi“, u organizaciji HGD CG. Večer je otvorila povjesničarka umjetnosti mr. Marija Mihaliček. Pjesnikov stvaralački opus predstavila je Mirjana Smažil, pjesnikinja i aforističarka iz Zagreba, dok je prikaz o Kočanovu pjesništvu potkrjepljujući ga stihovima njegovih

pjesama dala pjesnikinja i novinarka Dubravka Jovanović.

„Stijepo Kočan prepoznat je u hrvatskoj kulturnoj javnosti i kao čovjek sa stajalištem, posebno iskazanim u iskrenosti i beskompromisnosti kritike nekih teatarskih predstava.

Za televiziju je realizirao desetine dokumentarnih, obrazovnih programa u kojima ponajprije otkriva i afirmira hrvatsku kulturnu baštinu, a

Književna večer u Donjoj Lastvi

posebno onu njegova zavičaja - Konavala.

Naš večerašnji gost pokazao je i zanimanje za kulturno naslijeđe Boke realizacijom dokumentarnoga filma o baro-

knome slikaru Tripu Kokolji.

Za Hrvatsku televiziju priredio je nekoliko priloga i intervju s Milošem Miloševićem, kao i njegovu knjigu Iz prošlosti Boke, koja je izašla u iz-

danju Matice hrvatske 2008. godine.

Koliko su mu ovdašnji ljudi bliski, Stijepo Mijović Kočan izrazio je u toploj televizijskoj storiji o ribaru s Mula, Nikši Paskoviću.

Iako je cjelokupni Kočanov angažman protkan umjetničkom dimenzijom, pjesnički izraz najviše ga određuje kao umjetnika, pa se može reći da je on prije svega i iznad svega - poeta. Danas je ovaj ugledni hrvatski pjesnik zastupljen u antologijama i prevođen na mnoge jezike, rekla je između ostalog Marija Mihaliček.

Istog dana se u Domu kulture u Donjoj Lastvi održao susret pjesnika Stijepa Mijovića Kočana s učenicima koji pohađaju nastavu hrvatskoga jezika i kulture. Ovo zanimljivo druženje, pod nazivom „**I mala srca su velika**”, organizirano

Kotor

je u suradnji Hrvatske nastave u Tivtu i Kotoru i Udruge „Dux Croatorum“. U intimnom ambijentu Hrvatske knjižnice „Ljudevit Gaj“ učenici su uživali u poeziji Stijepa Mijovića Kočana. Pjesnikova neposrednost i duhovitost pobudili su dječju znatiželju pa se moglo čuti i pokoje zanimljivo pitanje koje su oni hrabriji uputili pjesniku.

Zasigurno su učenici otišli svojim domovima bogatiji za jedno lijepo iskustvo druženja s umjetnikom. Uvjerena je u to i profesorica Ana Šarčević koja nadasve cijeni što pjesnik Kočan u svojim pjesmama za djecu ne podcjenjuje mlade čitatelje, nego od njih traži da misle o svijetu koji ih okružuje, što jednostavnim riječima zna pobuditi duboke misli potvrđujući tako da preko ljepote malih stvari možemo otkriti smisao velikih, da i mala srca mogu biti i te kako velika.

S večeri poezije u Kotoru

Stijepo Mijović Kočan (Đurinići u Konavlima, 14. travnja 1940.), hrvatski književnik, pjesnik, putopisac, scenarist i redatelj

Doktorirao je književnost na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1994. godine disertacijom „Pjesništvo Josipa Pupačića“. Uz književni (preko 20 zbirki pjesama), novinarski i prosvjetni rad, profesionalni je filmski redatelj. Član je Matice hrvatske od 1966., jedan od njezinih obnovitelja i član Upravnog odbora 1990. godine. Predavao je na sve tri razine obrazovanja: u osnovnom, srednjem i visokom školstvu. Jedan je od pionira hrvatskoga televizijskog novinarstva.

U pedesetak godina javnog djelovanja Stijepo Mijović Kočan uspio se okušati u različitim plemenitim vještinama pera i uma, naći se među različitim društvenim Scilama i Haribdama, ne ostavljajući svojim radom i energijom ravnodušnim nikoga tko je s time dospio u vezu. Bio je i ostao homo universalis, uspješan redatelj, predavač, novinar, urednik, feljtonist, kolumnist i kritičar, a iznad svega poeta, uspješan ne u zgrtanju priznanja i novca, nego u tome da na sebe skrene pažnju, još više na svoja stajališta i rad - pa je neizbježno postao kontroverzan lik hrvatske umjetnosti i kulture. I danas, kada je Kočan u godinama koje bismo uljudno nazvali zrelima, na televiziji se prikazuju njegovi novi prilozi, dokumentarni filmovi kojima ponajprije otkriva i afirmira hrvatsku kulturnu baštinu, posebno onu koja je inače izvan fokusa šire javnosti, poput kulture Hrvata u Boki kotorskoj, primjerice. I danas, kada su mnogi njegovi kolege tek manje ili više ugledni umirovljenici, čitaju se njegove kazališne kritike, sasvim nekonvencionalne i nepotkupljive, ponekad do nepristojnosti iskrene u razobličavanju teatarske prosječnosti na koju se većinom sliježe ramenima, ili čak ni to.

Ako bismo sav pjesnički rad Stijepa Mijovića Kočana htjeli sažeti u jednu pjesničku karakteristiku, onda bi to bio ponajprije poseban, iznimno istančan osjećaj za jezik, njegovu glazbu i fine nijanse značenja. Stijepo je taj svoj jezik upio u okruženju rodniha Konavala, a obogatio ga je druženjem s tradicionalnom dubrovačkom poezijom, na neki način poezijom svoje najbliže književne rodbine. Taj poseban osjećaj za jezik pridonio je i tome da neki od njegovih stihova tako ugodno zvuče uglazbljeni, produljujući svoj život zauvijek. „Otvori vrata, prozor i slušaj naše note...“

Kotorske karnevalske fešte u vrijeme Korizme kad im vrijeme nije

Priredio:
Dario Musić

Karnevalske svetkovine baštine se u Boki od davnina, posebno u Kotoru, gradu u kome je tradicija maskiranih plesova i karnevalskih povorki postala prepoznatljiva manifestacija te dio europskih karnevalskih fešta. Ranije su organizatori karnevalskih fešta prilagođavali termine početku korizmenih dana. Fešte su uvijek završavale na dan poklada jer dan koji slijedi označava početak

tak korizmenog vremena odnosno 40 dana prije Uskrsa, a započinje na Čistu srijedu ili Pepelnicu. Korizmeno vrijeme obilježava post, pokoru i molitvu kao pripremu za veliki blagdan Uskrs. Karneval je praznik koji u katoličkom kalendaru uvijek pada utorkom i kojim završava blagdansko razdoblje uoči 40-dnevne korizme. Najpoznatiji svjetski karnevali održavaju se u Brazilu i Veneciji, a poznati su kao posebno živopisni.

Posljednjih godina, posebno ove 2013., karnevalske fešte

ulaze duboko u korizmu (14. - 24. 2. 2013.), čime organizatori Kotorskoga karnevala: Kulturni centar „Nikola Đurković“ - Kotor i kao suorganizator Turistička organizacija - Kotor, a pokrovitelj Općina Kotor ovim terminom vrijeđaju vjerske osjećaje katolika. Zato je razumljivo reagiranje kotorskoga biskupa Ilije Janjića i svih koji su zagovornici poštovanja tradicije i običaja.

Karnevali se slave posvuda po svijetu, uglavnom u područjima s većinskim katoličkim stanovništvom, dok ga

TRADICIONALNI KOTORSKI KARNEVAL

14.-24. FEBRUAR, 2013.

14. ČETVRTAK

ART GRUPE

MONTENEO

Kulturni
centar
Nikola Đurković
19h

15. PETAK

OTVARANJE

KARNEVALSKIH

SVEČANOSTI

19h
Kulturni centar
Nikola
Đurković

16. SUBOTA

DJEČJI

MASKENBAL

MZ PRČANJ

14h
Organizator
MZ Prčanj i
NVO Bope
MASKENBAL
Organizator:
Diskoteka
Maximus
22h

17. NEDJELJA

DJEČJI

MASKENBAL

(sala OŠ
Njegoš)
Šanta Panta
14h

18. PONEDJELJAK

KLAPE

Kulturni centar
Nikola Đurković
19h
Koktel i
Karnevalska
papelada

19. UTORAK

KONCERT POD

MASKAMA

Crkva Sv. Duha
Srednja muzička
škola
19h

20. SRIJEDA

DJEČJI

HEPENING

Kulturni
centar Nikola
Đurković
19h

21. ČETVRTAK

MODNA

REVUIJA

ŠMINKE ZA

KARNEVAL

Štuke i pitura
che bella
figura
P.C. KAMELIJA
18h

22. PETAK

ŠKALJARSKO

VEČE

MZ Škaljari
19 h
ŠKOLSKI
MASKENBAL
Sala srednje
škole 19:30

23. SUBOTA

KARNEVAL

PRČANJ

11 h
Organizator
MZ Prčanj i
NVO Bope
MASKENBAL
MZ Dobrota 21h
Koncert klapa
„Pasika“ -
Šibenik
Crkve Sv. Duha
19 h

24. NEDJELJA

KARNEVAL

14 h

Koncert -Trg
od oružja
„TRI KVARTA“
Karnevalska noć

ORGANIZATOR: JU KULTURNI CENTAR "NIKOLA ĐURKOVIĆ"

SUORGANIZATOR: TURISTIČKA ORGANIZACIJA KOTOR

POKROVITELJ:
OPŠTINA KOTOR

priпадници Istočne Crkve slave na sličan način.

U povodu predstojećih karnevalskih svečanosti u Kotoru - kada im vrijeme nije, reagirala je Kotorska biskupija 14. 2. 2013. priopćenjem za javnost koje prenosimo.

Priopćenje za javnost:

Kršćanski svijet koji se poziva na tradiciju u utorak 12. ovog mjeseca završio je s manifestacijama koje su povezane s karnevalom. To proizlazi iz same nominalne definicije riječi karneval - corne vale, što prevedeno s latinskog znači pozdrav mesu jer sljedeći dan, to jest na Čistu srijedu ili srijedu Pepelnicu, Crkva započinje s postom koji traje četrdeset dana. Poganke običaje karnevala Crkva je kristijanizirala te je on tijekom stoljeća postao sastavni dio kršćanskih narodnih običaja, više na Zapadu, manje na Istoku.

Svjedoci smo da su karnevali u gradovima i državama koji drže do te tradicije završili, kao što smo i svjedoci da Kotor stvara neku novu poganšku tradiciju koja nema veze s pravim smislom održavanja karnevalskih svečanosti. Tim više jer takvim činom vrijeđa jedan dio svojih građana. Sa žalošću konstatiramo da se to čini zbog nekih osobnih interesa pojedinaca ili grupa. Još

je u sjećanju ostalo vrijeme poslije II. svjetskog rata kada je karneval bio zabranjivan pa i u samom Kotoru i okolnim mjestima, upravo zbog povezanosti s kršćanskom tradicijom. Shvatila je to i komunistička vlast, a današnji organizatori, među kojima su na žalost i samo imenom katolici, to još nisu shvatili.

Budući da postoji ljetni karneval, ovaj bi se zimski u Kotoru mogao i ukinuti ako se već ne može održati kada se posvuda u svijetu održava jer tako bar ne bi vrijeđao osjećaje vjernika, a onima kojima karneval ne predstavlja tradiciju, pojedincima i grupama bi se omogućilo slobodno sudjelovanje u karnevalskim manifestacijama u Hrvatskoj, Italiji i drugdje, gdje se ta tradicija poštuje.

**t. ILIJA Janjić,
koterski biskup**

Na ovo priopćenje reagirao je Kapo Kotorskoga karnevala mr. Jovan Martinović koji je za portal Analitike rekao:

Koterski karneval je pučka fešta i u njoj sudjeluju svi građani bez obzira na vjeru. Tu su i katolici i pravoslavni i mi se nećemo pokoravati zakonima ni katoličke ni pravoslavne crkve. Karneval se održava posljednje nedjelje u veljači, to su prihvatile sve grupe, a op-

ćina „amenovala” i promjene datuma održavanja Karnevala neće biti.

Na ovaj način Martinović komentira izjavu kotorskog biskupa monsinjora Ilije Janjića. Kapo Karnevala mr. Jovan Martinović kaže da je „ovakva izjava monsinjora Janjića zabijanje trna u zdravu nogu zbog nečega što ne postoji u Kotoru jer je riječ o gradu poznatom po suživotu i toleranciji”. „Ponovit ću da je u pitanju pučka fešta i nas ne zanima tko je koje vjere i nećemo se pokoravati crkvenim zakonima. Prije nekoliko godina donijeli smo odluku na odboru Fešta, i to su prihvatile sve grupe, a općina amenovala, da se karneval održava uvijek posljednje nedjelje u veljači. To je pravilo ispoštovano da dana današnjeg, tako da se ove godine održava posljednje nedjelje u veljači”, ističe Martinović.

On podsjeća da je monsinjor Janjić ranije intervenirao u nadi da će se promijeniti datum karnevala, dok protojerej stavrofor Momčilo Krivokapić nije u ime Pravoslavne crkve iznosio primjedbe. Mi zbog crkve nećemo mijenjati datum karnevala jer je to fešta svih građana, naglašava sagovornik Portala Analitike.

Jovan Martinović, koji je desetak godina na čelu Karnevala, a kako kaže maškara se i sudjeluje u feštama od davne pedesete godine prošloga vijeka, sjeća se da se od 1967. godine naovamo Karneval uvijek održavao krajem veljače ili početkom ožujka.

Na ovo priopćenje portala Analitike i Kapa Karnevala mr. Jovana Martinovića reagirali su Hrvatsko građansko društvo Crne Gore iz Kotora i Hrvatska krovna organizacija Dux Croatorum iz Tivta svojim priopćenjem za javnost.

Kotor, 16. veljače 2013.

„Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, koje u jednom od svojih načela ima za cilj i očuvanje kulturnog nasljeđa pa samim tim i kulturnih manifestacija, pridružuje se očitovanju Biskupskog ordinarijata glede početka karnevalskih svečanosti. Hrvatsko građansko društvo Crne Gore smatra za obveznim poštovanje tradicije, što bi značilo održavanje karnevalskih svečanosti prije početka korizmenog razdoblja, poput svih zemalja u svijetu koje također oživljavanjem starih tradicionalnih običaja čuvaju šest stoljeća pokladne tradicije.”

„Hrvatska krovna zajednica - Dux Croatorum, nakon reagiranja na internetskoj stranici i preko valova Radio postaje Dux, ima potrebu i na ovaj način uložiti svoj prosvjed zbog grubog vrijeđanja vjerskih osjećanja, tradicije i kulturne baštine dijela građana Kotora. Naime, i ove godine Katorske karnevalske svečanosti se organiziraju u korizmi, u razdoblju kada katolički vjernici postom i molitvom iščekuju najveći blagdan Uskrs. Ovim

prosvjedom branimo Kotor i njegovu višestoljetnu tradiciju, po kojoj je on prepoznatljiv. Na žalost, branimo ga od onih koji se profesionalno diče tom tradicijom, a zapravo je vrijeđaju. Održavanje karnevala u korizmenom vremenu je odraz grubog nepoštovanja katoličkih vjernika.

Podsjećamo, a na žalost moramo, da je Kotor sa svojom tradicijom nemjerljivo stariji od Organizacijskog odbora karnevalskih svečanosti i od njihovih kratkoročnih odluka. Najmanje prava da se pozivaju na tradiciju imaju oni koji je očigledno i potpuno svjesno krše.”

Marija – Maja Čatović, gradonačelnica Kotora, u ekskluzivnoj izjavi Radio postaji DUX, 22. veljače 2013. u povodu netradicionalnog održavanja karnevalskih svečanosti u korizmi u Kotoru izjavila je: „Počela bih prvo od sebe. Ja, kao netko tko je vjernik i tko zna što su pravila i norme Crkve, bar što se tiče Katoličke crkve, moram reći da ste u pravu i zaista su u pravu i svi oni koji to na vrijeme organiziraju. Što se tiče izjave gospodina Martinovića, mi zaista nismo amenovali. Mi ne amenujemo, već Turistička organizacija i Centar za kulturu. Oni su glavni organizatori. Oni kasne, i zbog toga što kasne, došli su u situaciju da organiziraju karneval onda kad mu nije vrijeme. Mi smo im skrenuli pozornost i prošle godine da se karneval

mora odnosno da bi bilo poželjno održavati ga onda kad mu je vrijeme i kada se održava posvuda u svijetu. Nadam se da će iduće godine tako i biti.

“Komentar na tu temu dao je i naš ugledni građanin prof. dr. Milenko Pasinović: „Začuden sam izjavom gospodina Jovice Martinovića i ohrabren onim što je rekla gospođa Marija Čatović, gradonačelnica Kotora. Kao pripadnik manjinskog naroda nisam drukčije mogao doživjeti izjavu gospodina Martinovića, kao i datum održavanja Karnevala, osim kao manifestaciju jačega, u ovom slučaju brojnijega nad slabijim. Ne kao junaštvo, svakakao, ali kao podcjenjivanje sigurno. No, to nije bila odluka spomenutoga gospodina. On je samo prenio ono što je odlučio organizator. Održavanje Karnevala prije početka korizmenog posta prije Uskrsa koji proslavljaju katolički vjernici jest i poštovanje pravoslavnih vjernika bez obzira na to kada ga oni proslavljaju. Početak uskrasnog posta katoličkih i pravoslavnih vjernika, u principu, nije toliko daleko da se održavanje Karnevala ne bi moglo odrediti na način da ne budu povrijeđeni ičiji osjećaji. Može, naravno! Samo treba voditi računa o pravima i osjećajima drugih.”

1. - 3. 2. 2013. Posjet hodočasnika iz Murtera

Na preporuku gospodina Borisa Kragića iz Udruge Kurnatska idra prihvatili smo se organiziranja, uz Kotorsku biskupiju, posjeta hodočasnika iz Murtera, koje su činili članovi Udruge „Latinsko idro“, župnog zbora sv. Mihovila i bratovštine sv. Nikole, njih 53 sudionika. Pokazali smo im spomenike kulture Kotorskoga zaljeva i pozvali ih na Tripundansku večer u hotelu Splendid.

„Bila nam je iznimna čast sudjelovati u proslavi vašeg zaštitnika sv. Tripuna. Zahvaljujemo vam na potpori koju ste nam pružili. Posebne zahvale ocu biskupu mons. Iliji Janjiću, ocu Pavlu Medaću, gospodi Ivi Biskupoviću i Tripu Schubertu. Koristim priliku da vam uputim poziv za posjet Murteru u Danima Latinskog idra 2013. koji će se održati od 21. do 29. rujna.“

Željko Jerat, Udruga „Latinsko idro“, Murter - Betina

2. 2. 2013. Posjet predstavnika Državnog ureda R. Hrvatske

Izaslanstvo Državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske u sastavu: Petar Barišić, zamjenik predstojnice Krstičević i njegov suradnik Ivan Zeba, posjetili su Ured HGD CG i u razgovoru s Mirkom Vičevićem, predsjednikom i njegovim suradnicima Tripom Schubertom i Danijelom Vulović, upoznali se s aktivnostima Društva i aktualnim problemima. Jedno od osnovnih problema je neriješeno pitanje prostora za rad. Zamoljeni su da posreduju u resornome Ministarstvu za brže rješavanje naših zahtjeva za otvaranjem Hrvatskoga kulturnog centra u zgradi „Doma pomoraca“ koja je u vlasništvu države Hrvatske.

2. 2. 2013.

Razgovori s izaslanstvom HMI-ja

Izaslanstvo Hrvatske matice iseljenika iz Zagreba u sastavu: Marin Knezović - ravnatelj, Ivo Jelusić - predsjednik UO-a i zastupnik u Hrvatskome saboru, Nives Antoljak - voditeljica Odjela za kulturu i Maja Mozara - voditeljica Odjela HMI-ja iz Dubrovnika, posjetilo je HGD CG i nazočilo na Tripundanskoj večeri i Tripundanskim svečanostima.

„Srdačno vam zahvaljujemo na pozivu u vaš kraj. Sastanak koji smo održali u vašem uredu razjasnio nam je mnoge stvari oko pozicije HGD

CG i impresionirani smo vašim radom i ulogom među Hrvatima u Crnoj Gori. Nadam se da smo i mi vama približili djelovanje HMI-ja i da je ovo samo jedan nastavak dugogodišnje uspješne suradnje. Od iznimne je važnosti da su gospodin Ivo Jelusić kao saborski zastupnik i predsjednik Upravnog odbora HMI-ja, kao i ravnatelj HMI-ja gospodin Marin Knezović u izravnom razgovoru mogli saslušati problematiku i prodiskutirati o njoj vezano uz hrvatsku manjinu u Crnoj Gori te se nadamo da će susret iznjedriti pozitivne pomake. Posebna nam je čast bila nazočiti na Tripundanskoj večeri i čestitamo vam na visokoj razini na kojoj je održana.

Biti dio proslave sv. Tripuna u Kotoru za našu malu delegaciju iz Zagreba bio je doživljaj koji ćemo pamtit, a nadamo se imati prilike još koji put doživjeti. S ponosom smo bili dio povorke jedinstvenoga hrvatskog bića, a vi uistinu imate na što biti ponosni“, stoji u pismu koje nam je upućeno iz Zagreba.

2. 2. 2013.

Tripundanska večer

Kao i svake godine u povodu Tripundanskih svečanosti HGD CG organizira Tripundansku večer. Elitni hotel „Splendid“ u Bečićima ugostio je 2. veljače mnogobrojne sudionike večeri uz prisutnost visokih uzvanika iz Crne Gore i

Hrvatske, među kojima je bio i Filip Vujanović, predsjednik Crne Gore.

Na osnovi odluke Upravnog odbora Društva dodijeljene su specijalne povelje zaslužnim ličnostima iz Hrvatske i Crne Gore koji su u prethodnoj godini dali veliki doprinos uspostavljanju prijateljskih veza među našim državama. To su: Milan Bandić, gradonačelnik Zagreba i Žarko Radulović, direktor Montenegro stars.

3. 2. 2013. Proslava sv. Tripuna

Od 13. 1. do 10. 2. održane su u Kotoru po 1204. put Tripundanske svečanosti. Na sve manifestacije Biskupski ordinarijat pozvao je Mirka Vičevića, predsjednika HGD CG, koji je ove godine bio među šestoricom katolika koji su obavili čin kađenja noći sv. Tripuna.

14. 2. 2013. Predstavljanje Kočanovih zbirki pjesama

U Kotoru, u galeriji Solidarnosti, 14. veljače predstavljene su zbirke pjesama „Ode himne ne” i „Samo ljubav slavi”, u organizaciji HGD CG. Večer je otvorila povjesničarka umjetnosti mr. Marija Mihaliček. Pjesnikov stvaralački opus predstavila je Mirjana Smažil, pjesnikinja i aforističarka iz Zagreba, dok je prikaz o Kočanovu pjesništvu potkrjepljujući ga stihovima njegovih pjesama dala pjesnikinja i novinarka Dubravka Jovanović.

19. 2. 2013. XI. sjednica UO-a

Na sjednici se raspravljalo o usuglašavanju tekstova Monografije Društva, na kojoj radi Dario Musić. Vičević je informirao članove o početku realizacije projekta EU-a IPA, prekogranične suradnje CG i BiH. HGD CG je partner, a HO Altius iz Sarajeva je vodeći partner. Ukupan grant iznosi 130.610,00 eura. Vrijeme realizacije je veljača 2013. - veljača 2014. godine.

Dogovorene su predstojeće aktivnosti i to: predstavljanje književnoga opusa dr. sc. Stijepa Obada iz Zadra 16. ožujka, uzvratni posjet KUD-a „Vila Velebita“ iz Slavonske Požege 27. travnja, godišnja Skupština Društva 25. svibnja ili 1. lipnja u Baru, nastup mandolinskog sastava „Tri po Tomas“ i folklorne grupe Bokeljske mornarice 809 u Sv. Filipu i Jakovu 17. - 22. srpnja. Uz to, aplicirat ćemo na natječaje općina Tivat i Kotor.

25. 2. 2013. Prezentacija IPA PROJEKTA

IPA projekt EU-a o prekograničnoj suradnji Crne Gore i Bosne i Hercegovine pod nazivom „Društvene integracije i solidarnost kroz vodene sportove“ predstavljen je u prostorijama HGD CG, koji je nosilac projekta za crnogorsku stranu. Na prezentaciji su bili prisutni članovi

Akademije Cattaro - uprava i treneri, doktorica sportske medicine, direktor Turističke organizacije Kotora i predstavnici elektroničkih medija. Mirko Vičević, kao menadžer na projektu i u ulozi predsjednika HGD CG, dao je iscrpne informacije o projektu.

Lider projekta je humanitarna organizacija ALTIUS iz Sarajeva. Jedan od ciljeva projekta je masovno uključivanje mladih u sport. Vaterpolo akademija „Cattaro“ svojom strukom omogućit će što veću uključenost djece iz Kotora i okolice i bit će od velike pomoći u prenošenju znanja na VK „Forma“ iz Sarajeva koji je zajedno s katorskim klubom pozvan na suradnju u provođenju vaterpolskih tečajeva te organizaciji kampova za trening i međunarodnog turnira koji će se održati u Sarajevu i Kotoru. Trajanje projekta je 12 mjeseci.

27. 2. 2012. Sastanak uređivačkog odbora Glasnika

Izvršena je analiza broja 93. i dogovorene su teme za broj 94. U cilju povećanja naklade Glasnika i osiguranja njegove prisutnosti u svim gradovima Crne Gore, dogovoreno je da će se organizirati razgovori s distributerom dnevnog tiska, tvrtkom „Rokšped“.

Krivokapić u posjetu Hrvatskoj

Predsjednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić boravio je 4. veljače u službenom posjetu Zagrebu na poziv predsjednika Hrvatskoga sabora Josipa Leke. Osim s hrvatskim kolegom, Krivokapić se sastao i s predsjednikom RH Ivom Josipovićem, kao i s premijerom Zoranom Milanovićem.

Skori ulazak Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije za Crnu Goru je iskustvo, ali i inspiracija kako se treba ustrajno boriti i postizati europske vrijednosti, izjavio je Krivokapić nakon sastanka sa svojim domaćinom Josipom Lekom. "To je uspjeh zemlje koja je kroz izuzetan napor vratila svoju punu državnost, a istovremeno osigurala tako brz demokratski razvoj koji je doveo do punopravnog članstva u EU, kao prave mjere i prave nagrade za ta velika postignuća i veliki napor i to je ne samo iskustvo, nego i inspiracija za Crnu Goru kako se treba ustrajno boriti... i postizati europske vrijednosti", rekao je Krivokapić. Leko je rekao novinarima da je s Krivokapićem razmijenio stajališta i iskustva dviju zemalja na razvojnom putu te putu u EU i euroatlantske integracije.

"Mogu sa zadovoljstvom konstatirati da se odnosi Crne Gore i Hrvatske razvijaju u pravom smjeru, da su svakim danom sve bolji i sada zaslužuju kvalifikaciju vrlo dobri", istaknuo je Leko. Po njegovim riječima, ti će odnosi uskoro postati partnerski jer je put Crne Gore prema europskim integracijama započet "što nas u Hrvatskoj veseli".

"S obzirom na to da Crna Gora ide ubrzano u EU, a Hrvatska će postati i formalno članica EU-a 1. srpnja ove godine, postoji puno razloga, puno potrebe da u tim europskim nastojanjima koordiniramo svoja stajališta", rekao je Leko te istaknuo da je Hrvatska spremna podijeliti s Crnom Gorom svoje iskustvo koje je stekla u pristupnim i pretpripravnim procesima.

"Nemjerljiva je pomoć koju Hrvatska daje na tom putu cijelo vrijeme, a sada će još više, kao vrata Balkana za EU, sa svježim iskustvima iz europskih integracija", rekao je Krivokapić.

Leko i Krivokapić složili su se da ima još prostora za suradnju na svim područjima, a posebice za suradnju dvaju parlamenata.

Predsjednik Skupštine Crne Gore također se sastao s premijerom Zoranom Milanovićem i predsjednikom Ivom Josipovićem.

Bilateralni odnosi između Hrvatske i Crne Gore su dobri, a dvije zemlje trebaju razvijati gospodarsku suradnju, rekao je nakon sastanka s Krivokapićem hrvatski predsjednik Ivo Josipović.

"Važno je da razvijamo gospodarsku suradnju i uz dobre političke odnose radimo na povećanju trgovine i međusobne suradnje", izjavio je Josipović novinarima nakon sastanka dodavši da je s Krivokapićem razgovarao i o stanju u regiji te ponovio kako je hrvatski strateški interes da zemlje u regiji uđu u euroatlantske integracije, pri čemu mogu računati na pomoć Hrvatske.

Hrvatski predsjednik također je rekao da otvorena pitanja između Zagreba i Podgorice, poput pitanja granica i sukcesije, ne opterećuju dnevnu politiku te se polako rješavaju.

Milanović i Krivokapić razgovarali su o tijeku pregovora Crne Gore s Europskom unijom, u čemu Crna Gora ima potporu Hrvatske, a hrvatski premijer i ovom je prigodom naglasio da Hrvatska podupire sve svoje susjede na njihovu putu u euroatlantske integracije.

Lukšić u prvome službenom posjetu Zagrebu

Potpredsjednik Vlade Crne Gore i ministar vanjskih poslova i europskih integracija Igor Lukšić boravio je 19. veljače u prvome službenom posjetu Zagrebu gdje se sastao s predsjednikom Hrvatske Ivom Josipovićem i predsjednikom Hrvatskoga sabora Josipom Lekom.

Lukšić se također sastao s potpredsjednicom Vlade RH i ministricom vanjskih i europskih poslova Vesnom Pusić.

Lukšić i Josipović su, kako je priopćeno, ocijenili da su odnosi između dviju država primjer dobrosusjedske suradnje u regiji i da ih karakterizira kontinuitet političkih kontakata na svim razinama.

Predsjednik Hrvatskog sabora Josip Leko u razgovoru je istaknuo da je zadovoljan statusom hrvatske manjine u Crnoj Gori, ali i sudjelovanjem predstavnika hrvatske zajednice u radu Vlade i parlamenta. „Posebno me veseli kada od hrvatskih građana u Crnoj Gori čujem da postoji dobar odnos države prema njima, što je pokazatelj da ta država baštini vrijednosti za koje se zalaže”, rekao je Leko.

„Crna Gora i Hrvatska imaju odlične susjedske odnose i novu, važnu odgovornost za svoje bilateralne odnose i za napredovanje regije”, rekla je prilikom susreta s crnogorskim kolegom ministrica Vesna Pusić i ponovila da se ulaskom u EU „Hrvatska nikuda ne seli i ostaje tamo gdje jest i stoga regija ostaje njezin interes i odgovornost”. Podsjetila je da je Crna Gora jedina zemlja u regiji koja pregovara o članstvu u EU, dok je za članstvo u NATO-u potpuno spremna.

„Mi napredovanje Crne Gore prema euroatlantskim integracijama smatramo izravnim hrvatskim interesom”, rekla je Pusić.

Lukšić je zahvalio Hrvatskoj na potpori u oba integracijska procesa, također ističući važnost skorog

ulaska Hrvatske u Uniju i činjenicu da je njegova zemlja jedina u regiji koja trenutno vodi pregovore o članstvu. Crna Gora počela je pristupne pregovore s Bruxellesom krajem lipnja 2012. godine.

„To povećava odgovornost naših zemalja”, rekao je Lukšić te dodao kako je važno da se „naši dobri odnosi pozitivno odraze na regiju”.

Kada je u pitanju NATO, Pusić smatra da je Podgorica spremna za članstvo i da taj posao treba dovršiti. Ona je rekla da je svom kolegi predala dokument o pravnoj stečevini NATO-a koji je preveden na hrvatski jezik.

Prema Lukšićevu mišljenju, dvije zemlje odlično surađuju na području obrane, a Hrvatska je puno učinila za Crnu Goru tijekom svog predsjedanja Američko-jadranskom poveljom. On je najavio sudjelovanje crnogorskih vojnika u hrvatskome kontingentu u Afganistanu.

Na sastanku je zaključeno da pitanje Prevlake neće utjecati na dosadašnju dobru suradnju, odnosno da „ne opterećuje odnose dviju zemalja, i kao takvo ga treba doživljavati”. Pusić i Lukšić iskoristili

su sastanak i za potpisivanje sporazuma o suradnji u području ekonomije i turizma. Priopćeno je da je Sporazumom o suradnji u području turizma predviđeno jačanje odnosa turističkih privreda dviju država, dok će se sporazumom o ekonomskoj suradnji uspostaviti pravni okvir za jačanje bilateralne gospodarske suradnje za koju postoje mnogobrojne prednosti i potencijali.

POČELA KATOLIČKA MALONOGOMETNA LIGA

U Tivtu je 24. veljače počela Katolička malonogometna liga "Sveti Tripun" za sezonu 2012./2013., a počasni udarac s centra izveo je mons. Ilija Janjić, kotorski biskup.

Ove godine sudjelovalo je pet momčadi: "Sveta Ana" iz Đurića, "Sveti Petar" iz Bogdašića, "Sveti Antun" iz Lepetana, "Sveti Matej" iz Dobrote i "Sveti Ivan" iz Kavča. Utakmice će se igrati jedanput tjedno, po principu "svatko sa svakim", prema Bergerovim tablicama, nakon čega ćemo dobiti pobjednika s najviše osvojenih bodova.

Katolička malonogometna liga "Sv. Tripun" želi ponuditi novu dimenziju sporta, oslobođenu nasilja, dopinga i gladijatorstva; poticati lokalnu zajednicu na što bolju komunikaciju među različitim dobnim, socijalnim i kulturološkim skupinama te bolju suradnju u župnim zajednicama; razvijati tjelesnu i duhovnu stranu ljudskog bića, redovitu fizičku aktivnost i evanđeosku poruku ljubavi.

Sudionici se pomole prije svake utakmice, a psovka se smatra teškim prekršajem, nakon kojeg slijedi isključenje.

Mons. Ilija Janjić kratkim je govorom pozdravio sve nazočne i zazvao Božji blagoslov. Tom prigodom izrazio je radost što ovakva manifestacija okuplja mlade i potiče njihov duhovno-tjelesni razvoj.

U prvom kolu odigrane su dvije utakmice: "Sv. Ivan" Kavča – "Sv. Petar" Bogdašići 3 : 4 i "Sv. Matej" Dobrota – "Sv. Antun" Lepetane 1 : 3. Slobodna je bila momčad "Sv. Ana" Đurići. Obje utakmice pokazale su zavidnu razinu kvalitete igre, borbenosti, ali i korektnosti igrača.

Hrvatski građani 14. travnja biraju zastupnike u EU parlamentu

Hrvatski predsjednik Ivo Josipović objavio je odluku o raspisivanju izbora za Europski parlament i to 14. travnja. On je najavio da će se u sjedištima hrvatskih veleposlanstava i konzulata moći glasovati 13. i 14. travnja. Za Europski parlament bira se 12 članova iz Hrvatske. „Izbori će se održati mjesec dana prije lokalnih pa ima dovoljno vremena za kvalitetnu kampanju“, rekao je Josipović. Hrvatski premijer Zoran Milanović izjavio je na konferenciji za novinare u Banskim dvorima da je „mjesec i pol dana dovoljno za informiranje birača“.

Učenicima Muzičke škole „Vida Matjan“ značajne nagrade

Na upravo završenome Međunarodnom natjecanju „Davorin Jenko“ u Beogradu, učenici Muzičke škole „Vida Matjan“ iz Kotora osvojili su značajne nagrade:

Darko Tomičić – klasa Nataša Tomović, prof. – Prva nagrada

Pava Taušan – klasa Lidija Molčanova, prof. – Druga nagrada.

Oni su nastupili u kategoriji „C“ i svirali u konkurenciji od 32 kandidata iz Rusije, Rumunjske, Hrvatske, Slovenije, Crne Gore i Srbije, što čini njihov uspjeh još značajnijim. Nakon ovog očekuju ih i druga međunarodna natjecanja, kao i Državno natjecanje mladih muzičara koje ove godine bilježi četrdesetu godinu postojanja.

U Muzičkoj školi „Vida Matjan“ ističu da su ponosni na svoje učenike i profesore jer ono što oni rade i način na koji pridonose razvoju muzičkog obrazovanja i populariziranju temeljnih umjetničkih vrijednosti daje vjeru u budućnost.

Darko Tomičić

Pava Taušan

Suradnja muzičkih škola Kotora i Omiša

Ravnatelj Glazbene škole Omiš, ujedno i ravnatelj omiškoga Centra za kulturu, Denis Tafra, zajedno s članovima klope „Pasika“ iz Kostanja, nedavno je posjetio Muzičku školu „Vida Matjan“ u Kotoru. S direktoricom Marinom Dulović razgovarao je o budućoj suradnji ovih dviju škola i sudjelovanju učenika gudačkog odsjeka iz Omiša na IV. festivalu gudača koji će, u organizaciji ŠO-SMO „Vida Matjan“, biti održan od 1. do 10. srpnja 2013. godine.

Proslava sv. Agate, Mrčevac, u župi Bogdašići

U Tivtu je 5. veljače 2013. godine, u župi Bogdašići, u Mrčevcu proslavljen blagdan sv. Agate, djevice i mučenice. Sv. misu služio je don Milidrag Janjić, župnik u Tivtu i don Marko Vuković, župnik iz Bogdašića.

Crkvice sv. Agate u Mrčevcu, prema dostupnim informacijama, potječe iz XIV. stoljeća, a obnovljena je 1903. godine.

O životu i smrti sv. Agate raširene su mnoge, često prijeporne legende. Rodila se oko 231. u Cataniji ili Palermu na Siciliji. Potjecala je iz bogate i

plemenite obitelji. Lijepu kršćanku rimski upravitelj Kvintijan prisiljavao je u vrijeme Decijeva progona da se odrekne Isusa Krista ili da postane njegova ljubavnica. Nije pristala pa je mučena tako da su joj odrezane grudi i bačene u vatru. Čudom se spasila, ali je ponovno zatvorena i stavljena na žeravicu. Tog trenutka odjeknuo je snažan potres, Agatini mučitelji su poginuli pod ruševinama, a Kvintijan je pobjegao u strahu. Agata je zahvalila dragome Bogu jer je prekinuo njezine patnje i preminula na današnji dan, 5. veljače 251. u Cataniji.

Nakon godinu dana njezinim zagovorom spašen je grad Catania od erupcije vulkana Etne, a Maltežani joj zahvaljuju jer ih je 1551. spasila od turske invazije. Njezino ime ušlo je u rimski kanon mise. Svojim djelima proslavili su je mnogi kršćanski pisci. Zazivaju je prilikom bolesti grudi, neplodnosti, potresa, vatre, prirodnih nepogoda, vulkanskih erupcija, a zaštitnica je Malte, Malteškoga viteškog reda, San Marina, Sicilije, Catanije, Molisea, mučenika, ljevača zvona, pekara, draguljara, žrtava silovanja i mučenja, dojilja, neudanih žena te mnogobrojnih naselja, župa, crkava i kapela diljem svijeta i hrvatskih krajeva.

Vlasta Božinović

Vujanović započeo predizbornu kampanju

Predsjednički kandidat Demokratske partije socijalista Filip Vujanović održao je 1. ožujka u Baru prvu promotivnu tribinu. On je tom prilikom rekao da je uvjeren u pobjedu na izborima 7. travnja jer je tijekom prethodnog mandata promovirao najveće vrijednosti Crne Gore – njezinu samostalnost, vječnost, multietičnost i multinacionalni sklad te se zalagao za ekonomski napredak, europske i euroatlantske integracije. Prema Vujanovićevim riječima, njegov protukandidat Miodrag Lekić ne zaslužuje da bude predsjednik države "jer je samo sedam mjeseci prije istorijske odluke o samostalnosti države pričao da je referendum avantura koja će destabilizovati Crnu Goru i da je državna zajednica njena budućnost".

U Lastvi spaljen „Fine Mondo“

Tradicionalni Lastovski karneval održan je 9. veljače u Donjoj Lastvi. Na rivi, ispred crkve sv. Roka, spaljen je „Fine Mondo, olitiga Smak Svijeta“, ovogodišnji krneval, jednoglasno optužen za sva zla koja su se dogodila u prethodnoj godini. Sud ga je, bez prava žalbe, osudio na smrtnu kaznu koja je izvršena pred mnogobrojnim posjetiteljima. Izrazito hladno vrijeme, praćeno kišom, nije spriječilo veliki broj domaćih i stranih gledatelja da poprate ovu manifestaciju.

„Tradicionalni lastovski krneval“ kao i svake godine krenuo je ispod smokve u VII. kvartu, a zatim je povorka s maskama nastavila rivom do mula pred župnom crkvom gdje je „Fine Mondo“, uz Posmrtni marš Gradske glazbe, spaljen. Fešta je nastavljena u hotelu Kamelija gdje se za dobru zabavu pobrinula tivatska glazbenica Edita Slaby Brkan. Organizator Nevladina udruga „Harlekin“ dodijelila je nagrade najboljim maskama. Lastovljani, uz dobru organizaciju, zaslužuju i čestitke radi poštovanja višestoljetne tradicije organiziranja karnevala prije korizmenog doba, kako to i nalažu stari običaji.

Kotorani na riječkome karnevalu

Trideseti jubilarni riječki karneval održan je 10. veljače. Više od 8.000 svakakvih maski u 102 karnevalske grupe prodefiliralo je riječkim korzom, a među njima i predstavnici kotorskog karnevala: Gradska muzika Kotor, mažoretkinje „Fešta“ i najstarija kotorska karnevalska grupa „Karampana“, s novom maskom „Kotorski pajaci“.

Sjećanja Jovana Martinovića na igranje košarke u Kotoru

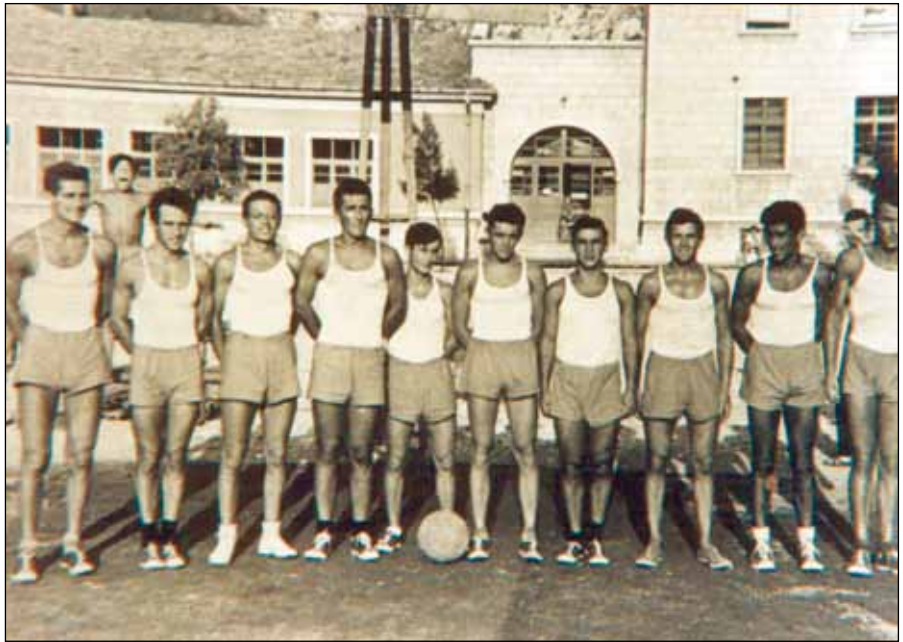
▲
Fotografija je snimljena 1953. godine u Herceg Novom, u bivšem ateljeu „Cirigović“, a na njoj su slijeva nadesno: Blažo „Cigo“ Kaluđerović, Niko Mlazni Milošević, Mašo Marković, Ivo Duletić, Joco Želalić, Boro Ivošević, Jovica Martinović, Antun-Tonček Svekler i Antun-Toni Kus, dok pred njima čuče vođa puta Ilija Kaluđerović i tehniko Andrija Aco Vujović.

Pedesetih godina prošloga stoljeća igrala se košarka i to intenzivno u sklopu Društva za tjelesno vaspitanje (DTV) „Partizan“, koje je čak imalo svoj tim koji se natjecao u crnogorskoj ligi. U staroj dvorani za tjelesni odgoj Gimnazije na Benovu, sada srušenoj, dužine 30 metara, a širine 20, postojali su koševi s tablama okačenim na zid, pa je bilo potrebno biti pravi majstor da bi se iz dvokoraka postigao koš, a da se ne zakučaš u zid ili u neke švedske ljestve postavljene ispod koša. Angažiranjem čelnika DTV „Partizan“ Ilije Kaluđerovića i profesora tjelesnog u Gimnaziji Borka Kovačevića, napravljeno je u starome gradu iza crkve Blažene Ozane prvo pravo košarkaško igralište s lučnim željeznim konstrukcijama za koševе i s terenom nasutim pepelom i šljakom iz nekadaš-

nje termocentrale na izvorištu Škurde. (Centrala je radila na ugalj iz rudnika Raša u Istri, koji je dovožen drvenim bracerama i trabakulima i istovarivan na rivi, a odatle pretovarivan u kamione i vožen u centralu. Poznato je da su od velike koncentracije sumpordioksida u tom uglju stradale kotorske gurile, da naše domaćice nisu mogle prostrijeti opranu robu na razapete tiramole jer bi bila sva crna od ugljene prašine, a da smo se za vrijeme južine – a to znači čitavu zimu – doslovno gušili od smradnog dima).

Kasnije nam je tadašnji predsjednik Općine Mato Petrović (Gedela) oduzeo taj teren i napravio od njega mali park s fontanom, a mi smo naše željezne konstrukcije za koševе prebacili na Benovo i tamo napravili igralište na nekadašnjem nogometnom terenu FK Bokelja. Tu smo odigrali i prvu međunarodnu utakmicu. Tada je u kotorsku luku uplovio školski brod talijanske ratne mornarice „Amerigo Vespući“. Predložili smo oficirima da njihovi kadeti odigraju s našim timom jednu utakmicu, što su oni prihvatili. Ali kad su se oni pojavili na terenu, bili smo zaprepasteni – najviši među njima bio je jednake visine kao naš najniži igrač, 1,5 m „visok“ Toni Kus, a ja sam sa svojih 175 cm bio za njih nešto, kao u svoje vrijeme Sabonis za sve ostale. Naravno, stukli smo ih grdno jer su za naš tim igrali Cigo, Niko Mlazni, Mišo Londara, Tonček Svekler, Joco, Ivić, i najstariji od svih Mašo.

Igrala se košarka u Kotoru na još nekoliko mjesta, ali je najzanimljiviji bio improvizirani teren na glavnoj gradskoj Pjaci od oružja. Naime, neka-

▲
Fotografija snimljena 1954. godine na igralištu na Benovu, poslije pobjede nad Ivangradom, stoje slijeva nadesno: Niko „Mlazni“ Milošević, Dragan Mihajlović, Darko Nikčević, Mašo Marković, Toni Kus, Joco Želalić, Tonček Svekler, Jovica Martinović, Blažo „Cigo“ Kaluđerović i Ilija Pajović (novinar iz Titograda, igrao za nas), dok je dječak iza nas Milutin Limili Ivanović.

ko smo skleпали prenosive drvene konstrukcije za koševе koje bismo postavili u sjevernom dijelu Pjace, zatim bismo iscrtili propisno igralište na kamenim pločama, a naokolo bi ostalo malo prostora za publiku, dok bi izloge novouređenih prodavaonica u prizemlju Milicije, odnosno Kneževе palače, zaštitili drvenim rešetkastim stolovima od zelene pjace s Markata. Jednog ljeta, bio sam već na studijama, uređili smo teren na vrhu Luže, ispred Lučke kapetanije, iscrtili smo igralište i donijeli one drvene konstrukcije za koševе, ali je nevolja bila što nam je lopta nekoliko puta padala u more, sva sreća što je bilo lje to i što je okolo bilo mulaca u kupaćim gaćicama.

Sjećam se i jednoga našeg susreta s našim ljutim protivnicima Tivćanima. Nismo imali para za brod ili autobus, već smo odmah poslije ručka krenuli po najžešćem žaropeku pješice starim konjskim putem uz Plazno do Trojice, a onda se uskim makadamskim putem preko Kavča, Gradišnice i Dumidrana spustili u Tivat do gradskog parka gdje je bio njihov betonski teren s lučnim metalnim konstrukcijama. Onako „puni“ kondicije od pješaćenja naravno da smo izgubili, a onda se mokri od znoja i puni bijesa vratili istim putem natrag, ali smo u vrhu Škaljara naišli na jednu otvorenu kafanu i napili se mastike koja je tada bila u modi. Tih posljednjih gimnazijskih

◀
Fotografija snimljena 1958. godine na starom Banju poslije pobjede nad Tivtom od 36 : 18, stoje slijeva nadesno: Blažo „Cigo“ Kaluđerović, Isidor Bajić (trener, inače glumac u Kazalištu), Pera Sremac (ne sjećam se prezimena), Mišo Londara Stojanović, Ivica Županović i Simo Bjelčević, a čuče: Jovica Martinović, Vasko Želalić i Miro Premužić.

godina vladala je moda da se tijekom jedne sezone sa sladoledom pije neko oštro piće, na primjer orahovac, ajer konjak ili kruškovac, koji su se radili u tvornici „Vrmac“ u Škaljarima.

Isto tako mi je ostao u sjećanju jedan put za Herceg Novi na utakmicu s Novljanima. Krenuli smo u 4.30 sati starim parnim brodom „Ulcinj“ na kome je kapetan bio otac našeg druga Duška Berberovića, koga smo zafrkavali da kapetan Stevo džabe prima plaću i uopće ne treba jer je ovaj stari parobrod do tada naučio napamet svoju rutu i da može sam akoštati u svaki porat. Plovili smo do Mula, Prčanja i Stolića, zatim presjekli do Perasta i produžili do Risna, Morinja i Kostanjice, a onda se iskrcali u Kamenarima. „Ulcinj“ je produžio bez nas do Donje Lastve, Tivta, do Mula Oko i Kakarca u Krtolima, a mi bi svi ušli u

pekaru na drva Vasa Proročića na obali mora u Kamenarima, kupili po jednu štrucu kruva, tek izvađenu iz peći i polako, nogu pred nogu, lomeći i žvačući mirisni kruh produžili starim makadamskim putem prema Bijeloj, gdje bi se opet ukrcali u brod i produžili do Novoga. Novljani su također imali improvizovano igralište na glavnom Trgu Nikole Đurkovića, popločanom kamenim pločama, isto tako s drvenim prenosivim konstrukcijama za koševе, ali puno lošijim od naših pa ih je publika znala ljuljati za vrijeme utakmice i tako ometati protivnike, posebno kod izvođenja ličnih. Sjećam se da je jednom zamalo izbio tučnjava jer je Joco Želalić, koji je trebao da puca lične, pogodio oba bacanja i porred ljuljanja koša pa se onda uhvatio rukama za spolovilo, a iz publike su neki uletjeli s namjerom da ga prebiju. Tek

kasnije se uredilo betonsko igralište na Karači. Utakmica se obično igrala u 11 sati, također po najvećem žaropeku, poslije meča bi se spustili nekom od skalina do Škvera i tamo se kupali u bazenu Jadrana do polaska broda „Ulcinj“ u 16 sati, odmarajući se na brodu do dolaska u Kotor u osam na večer. Uvijek bi netko znao ponijeti „mac“ talijanskih karata, pa su se znali igrati pravi turniri briškule i trešete uz uobičajenu dernjavu igrača i zafrkancije kibicera.

Što se tiče uspjeha koje je „Partizan“ ostvario, naveo bih onako kronološki osvojeno V. mjesto u Republici 1954. godine, kada smo u utakmici za V. mjesto svladali Jedinstvo iz Herceg Novog (36 : 24); onda 1956. i 1959. godine osvojena III. mjesta u konkurenciji s Radničkim i Budućnosti iz Titograda.

Dubrovnik

Lovrjenac u dubrovačkoj luci

Piše:
Neven Jerković

U bogatoj pomorskoj povijesti Dubrovnika ostalo je zabilježeno da je čak devetnaest njegovih brodova na svome pramcu ponosno nosilo ime svoga Grada. Iako se o svakome od njih može ispisati barem po jedan zanimljivi feljton, nas ovdje zanima putničko-turistički brod koji je između 1927. i 1938. pod imenom DUBROVNIK održavao redovnu prugu između Kotora, Gruža i Trsta

DUBROVNIK je održavao redovnu prugu između Kotora, Gruža i Trsta, ali povremeno plovio i na kružnim putovanjima.

ali povremeno plovio i na kružnim putovanjima.

U tršćanskom brodogradilištu Cantieri Navale Triestino u Monfalconeu (Tržiću) porinuta je 14. svibnja 1909. sa navozom u more novogradnja 3, krštena tom prigodom imenom

LOVRJENAC. Kobilica broda od 924 GT i dugog 61 metar položena je 1. rujna 1908. za naručitelja Dubrovačku parobrodarsku plovidbu. Pogonom parnog stroja snage 1200 KS zaplovio je brzinom od 13 čvorova iz Trsta za Gruž i Kotor

28. rujna 1909. Iste godine i na istom mjestu isporučen je i brod blizanac LOKRUM, pa su oba broda, uz PETKU i LAPAD, u to vrijeme već činila jednu reprezentativnu flotu velike dubrovačke obalne plovidbe. U svojim plovidbama LOVRJENAC nije imao nekih posebno zanimljivih događanja osim jednog zabilježenog početkom ožujka 1912. kada je snažno udario u rivu u Risnu, na sreću bez ozbiljnije štete.

U Prvom svjetskom ratu rekvirirala ga je 1916. austrijska Heeresverwaltung (vojna uprava) za ratne plovidbe između Zelenike i albanskih luka. Završetkom rata preuzimaju ga savezničke snage koje ga tek 1921. vraćaju vlasnicima u Dubrovnik. LOVRJENAC je nastavio održavati svoje prijeratne plovidbe, a 1926. mu je rekonstruiran glavni pogonski stroj koji od tada umjesto ugljena počinje trošiti naftu. Dobio je i novo ime – DUBROVNIK. Te je godine iz flote Dubrovačke parobrodarske plovidbe otpisan istoimeni 57 godina stari i neugledni parobrod od 575 GT da bi ponosno ime svoga Grada mogao preuzeti šesti po redu brod istoga imena. Novi DUBROVNIK je

Dedinje

uspješno održavao dužobalne brze pruge sljedećih 11 godina, ali kada je u škotskom Port Glasgowu naručena novogradnja od 5156 GT koja je kao najmoderniji brod svoga vremena na Jadranu trebao preuzeti ovo prestižno ime, stari je DUBROVNIK morao ponovo promijeniti ime. To je učinjeno po njegovom odlasku na novu, ovaj put potpunu rekonstrukciju 1938., nakon koje je kao brod od 1037 GT zaplovio i pod novim imenom – DEDINJE. Iste godine

je i Dubrovačka parobrodarska plovidba promijenila ime i skratila ga u – Dubrovačka plovidba a.d.

DEDINJE je kratko vrijeme plovio prema Dubrovniku i Kotoru na redovnim putničko-tetretnim prugama a povremeno je poduzimao i kružna putovanja. Neko vrijeme 1939. plovi između Sušaka i Venecije, a u travnju 1941., početkom novoga svjetskog rata na našim prostorima došao je u talijanske ruke. Neko vrijeme redovito plovi između Dubrovnika i Splita a od 1943. je u sustavu talijanskog brodarka Sidarma u Rijeci.

Slomom fašističke Italije, DEDINJE se našao u Rijeci odakle je 10. rujna 1943. sa izbjeglim dijelom talijanske 2. Armije pokušao naći spas u plovidbi preko Pule prema Veneciji. Kada je sljedećeg dana stigao pred Lido, na sami ulaz u Lagunu, njemačka je vojska već ulazila u Veneciju pa je brod okrenuo svoj pramac prema obližnjoj luci Chioggia. Po dolasku na novo odredište oko 17 sati, uslijedio je zračni napad njemačke Luftwaffe u kojem je bombardirano i DEDINJE. Teško oštećen, brod je uskoro potonuo zapadno od

Lovrjenac

Dedinje

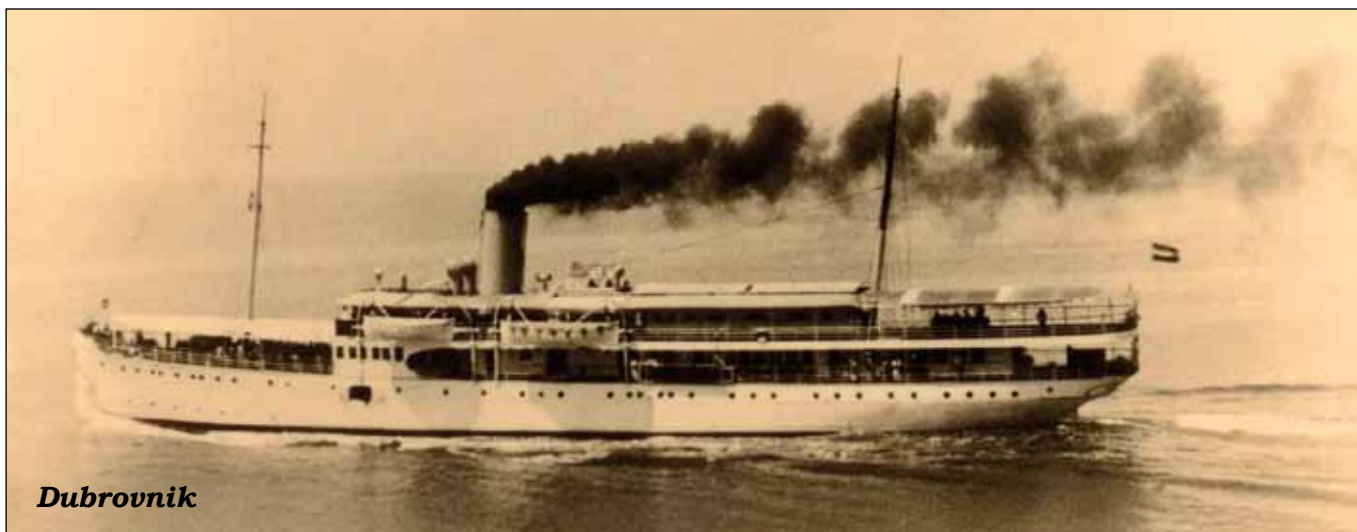
tvrdave San Felice na dubinu od oko 20 metara. Zajedno s njim na morskom je dnu svoj život nesretno okončalo i oko 100 njegovih putnika i članova posade.

Nakon rata, ostaci DEDINJA su izvučeni na morsku površinu te u Chioggi izrezani u hrpu staroga željeza. Tako je iz Jadranskog mora zauvijek nestao jedan naš lijepi i skladni parobrod koji je svojom elegantnom pojavom u Boki kotorskoj uvijek plijenio pažnju domaćeg pučanstva i u to vrijeme sve brojnijih turista.

Dubrovnik

Dubrovnik

Ae, kako da ne...

Piše:
Neven Staničić

Onomane (neki dan), zapleo mi je za oko (u novine) nekakvi članak o tome kako su nekakvi inženijeri sa Univerziteta Berkli izventali nekakvi kompjutor (u opkladu da bi ga pokonja baba, baš tako krstila), koji (opet) zboru, može rekonstruisat... antike jezike. Šeststotinatridesetsedam jezika, pa još azijskih i pacifičkih! Oživljavaju? Bome, treba ubačiti i par podataka. I, nešto mislim, deboto bi se moglo dogoditi, da nekome pane na pamet da se pozabavi i ovijem našim bokeškim. Imaju sad ovi fondovi za prekograničnu saradnju, pa malo sa Bosancima, malo sa (H)Rvatima i... evo nama softvera. Unaprijed se javljam za moguću rabotu. Ne zbog para (ruku na srce), ni „lokal patriotizma“... vengo puste kurioštine. Samo da gledam. Obožavam konfužije.

Postoji teorija po kojoj strani (prav, za prav) bilo koji jezik, iznad tehničkog nivoa, možemo savladati jedino ukoliko

počnemo razmišljati na tom jeziku. Tu vidim problem sa mojim engleskim, ali i (što je mnogo važnije) veličinu i značaj svih onih ozbiljnih prevodilaca, koji utiho a „u duhu jezika“ komuniciraju između raznih civilizacija, običaja i (upravo) načina razmišljanja. To, ne samo da je dobro u literaturu, nego i na sud. (E!) Oću reći, da bi čovjek zborio po bokeški, morao bi (makar malo) tako i „parat“. (?) Misliti, misliti. A kad se misli, onda se i ponaša i živi i... redom. Sve, do samoglasnika. Da vidimo, ubačimo mi tako naše bokeške: a, e, i, o (i), u, (u) kompjutor - program i tražimo prevod, objašnjenje, bilo što - na bokeški. Jedan klik, dva klika!?! Desni klik? Ne bendam se mnogo u tu tehniku, ali složiti ćete se samnom, da bi valjalo i ton pojačati? Dobro bi došla i slika. Erbo, svaka čast kompjutoru, ali ko ne umije maker „kvarat od ure“ (nekima zna pasati i cijeli dan), komunicirati na samoglasnike ne „tendi se“

u Boku. Prije i poslije, može i u politiku,... ali u ono malo domaće muke i radosti, onu fjaku, onu pustu filozofiju, mudrovanja, (kujanje!), konfermavanja i kontreskavanja, onu ljubav, a tek svađe... ništa bez samoglasnika. Dobro, tun i tamo ubači se neka riječ, može se zastenjati, staviti prst na čelo (na „h“, oli „m“- kratko) mahnuto rukom, može se i lakat okrojiti, i roge se davati mogu, ali što jedno „a“ i „e“ u Boku mogu, to ne može niko. A tek „o“ oli „u“, gospe blažena „i“, sabrani bože, posebno od ovoga kratkoga. Treba ima(t) i duše i force, za tolike „i“. (Sad je bilo dugo, eli??? Pa „i“. Pratite li vi mene uopšte?) Atrokelj računar. Savladaće on one kvačice i lukove (one grafone), dugouzlazne, kratkosilazne i obrnuto, ali rekonstruisati, šipak! Prava poezija, i debata se ne mogu rekonstruisati, pozorište napraviti, život skrojiti. (C!). „Ili esi, ili nisi“. Uostalom, držim, da je i ovolika količina teksta da bi opisao očigledno,

apsolutno besprizorna. Kad se čovjek malo okrene oko sebe, pa i po literaturi, teško da može naći sličnih primjera. Po količini strasti i energiji koja zrači iz ovih načina, samo donekle i u skromnijem „motu“ mogu konkurisati: talijanski, oli opet, beštimanje u nekim sredinama. Nego to je druga priča.

Sve to skupa, međutim, ne znači da mi u Boku nemušto zborimo. Da smo bez talenta i ljubavi prema riječima i jeziku. Ili, da nemamo zasluga za njegov napredak. Evo u ta(j) kompjutor iz Berklija se slobodno može ubačiti, tek toliko da ima „i na klik“: domaći, bokeški, „slavinski“ jezik, prvi put se zvanično čuo u Vatikan(u), kao ravnopravni, sa još 26 svjetskih jezika toga doba, pedesetih godina 17. stoljeća (1654 g.), a svečanim povodom pozdrava i pohvala švedskoj kraljici Kristini, koja je upravo bila prigrllila katoličku vjeru. Izgovarao ga je ponosno mladi polaznik rimskog

„Kolegija Propagande za širenje vjere“ Peraštanin Andrija Zmajević, budući nadbiskup barski i primas srpski. Jedan od rijetkih svoga vremena koji je „narodni jezik“ uvodio u crkvenu službu, što se bilježi izuzetkom, koji je pisao i ondašnjom cirilicom, pa je pored ostalog i svoj spis o istoriji crkve (Crkveni ljetopis, skraćeno i prekrojeno ime) takođe, ostavio i u ciriličnoj verziji. Inače, o njegovom ukupnom doprinosu pisanoj književnosti na ovim prostorima ima materijala za još mnogo pretraga. O tom, po tom. Ali kao kuriozitet, ne mogu preskočiti, jednog od njegovih sljedbenika, velečasnog Ivana Antuna Nenadića, koji je preko šezdeset godina prije Vuka Stefanovića Karadžića, baveći se jezikom ovdašnjim, primjetio: „da se lašnje može štjeti kako se govori, a da se izgovara onako kako se štije“ (Nauk kristjanski, 1768. godine). Eureka!

KOTORSKI ORIĐINALI - GALIOTI I ŠKERCI (7)

Kotorski oriđinali i galioti bili su ljudi dobrog srca i plemenite duše, bistrog uma i oštrog jezika, koji su na svakovrsne izazove odgovarali na originalan, ali uvijek duhovit način. Bez oriđinala i inače bogata prošlost Kotora bila bi siromašnija. A oni su se, opet, mogli roditi i opstati samo u kotorskom ambijentu. Bili su iskričavi. U najtežim trenucima nisu propuštali prigodu da se našale, na svoj i tuđi račun, da sve okrenu na onu ljepšu „stranu“. Njih više nema, ali njihove šale još uvijek žive.

Priradio:
Dario Musić

TONI TRIKVARTA – boem

O dakle je i kada stigao u Kotor profesor Toni Trikvarta nema podataka. U svojim pričama spominjali su ga ugledni boemi Frano Alfirević, Gustav Krklec, Tin Ujević i drugi koji su „gostovali“ u kotorskim kafanama. Pamte ga i kotorski galioti Ilija Jelavić, Anto Čiča, Pero Čobanović. Ostao im je u sjećanju kao stari čovjek koji je ljeti provodio dane u bašti kafane „Dojmi“, a zime u „Konkordiji“

gdje je sjedio pokraj peći. Govorilo se da je bio rođeni Kotoranin koji je dugo lutao po svijetu, a zatim se, poštujući onu narodnu „svuda pođi, doma dođi“, pod stare dane skrasio u Kotoru. Neki su kazivali da mu je tu ostala kuća majke, Kotoranke, te da je - kada je zaradio mirovinu kao profesor u Americi - došao u Kotor da pričeka smrt. Neki vele da je predavao na fakultetu...

Bio je visok i korpulentan. Nije nikada govorio o sebi iako nije bio po prirodi zatvoren čovjek. Na plaćenu čašu uvijek je uzvraćao dvostruko. Ostao je zapamćen po jednoj poseb-

noj karakteristici: uvijek je pio crno vino iz krigle od tri kvarta. Zato je dobio nadimak Trikvarta. Njegovi prijatelji govorili su u šali da je dolaskom u Kotor „dao veliki doprinos razvoju opasne, zarazne bolesti - boemije“. Bio je duhovit čovjek koji se šalio ponajprije na svoj račun. Na sve je gledao iz originalnoga kuta. Kada mu se jedan od ljubitelja dobre kapljice žalio za kafanskim stolom da „ne može sastaviti kraj s krajem“, Toni mu je, ne podižući glavu, kratko rekao: „Budalo jedna, stara. To ne može nitko uraditi jer smeta sredina da se sastave dva kra-

ja, a nikako je ne možeš izbaci da ne smeta!“

Razgovaralo se jednom o talijanskome slikaru Leonardu da Vinci. Netko je pitao, više za sebe, bi li slikar sada izazvao zanimanje kada bi se pojavio u Kotoru. Slijedio je odgovor Trikvarta, pred kojim je stajala ispijena krigla od tri kvarta: „Kako da ne bi. Bila bi to atrakcija. Sada bi bio starac od 400 godina.“ Posljednja desetljeća XIX. stoljeća bila su u Kotoru prepuna različitih događaja. U grad na granici često su stizali novinari i drugi znatiželjnici iz Beča, rodbina austro-ugarskih oficira, a i turisti. Danas nema više reprezentativnih kafana u kojima su se okupljali boemi, kulturni radnici, profesori, glumci, slikari. Srušene su one najpoznatije, „Dojmi“ i „Konkordia“, a saloni u „Gracu“, „Vardaru“ i „Puhaloviću“ pretvoreni su u stambene objekte.

Kotorski gosti i posjetitelji koji su u dokolici išli u elitne kafane upoznali bi i komunikativnog Tonija. Jednom prilikom, vidjevši da je Trikvarta u kratko vrijeme popio dvije krigle vina, austrijski novinar ga upita je li mu dosta pića. Shvaćajući aluziju, Toni je odgovorio: „Ne znam, šjor, ja sam star i imam slabo pamćenje!“

Toni Trikvarta nije volio austrijske vlasti. Stalno je isticao da je Slaven i da će sve učiniti kako bi dokazao svoj patriotizam i dao vlastiti doprinos da „Austro-ugarski okupator nestane s političke scene“. Bio je često kažnjavao, a lokalna policija i vlasti kažnjavali su ga uz ostalo i zbog „nedoličnog rječnika“. Te kazne morao je platiti na licu mjesta jer bi u protivnom završio u zatvoru.

Jednom prilikom čak nekoliko dana nije bilo Trikvarta na njegovome omiljenome mjestu. Čaša od tri kvarta, iz koje je samo on pio, stajala je u kutu police, iza šanka. Kada je

stigao, društvo ga je radosno pozdravilo i tražilo objašnjenje zašto nije dolazio. Odgovorio je: „Znate, morao sam ‘častiti’ austrijske vlasti pa sam ostao bez novca. Ipak nije svako zlo za zlo... Malo sam se odmorio od pića... Posebno od vašega zlog jezika, drugari moji...“

Profesoru Toniju jednom stiglo rješenje o naplati poreza na nekretninu, na Markovom rtu, koja nije bila u njegovom

tom stanju našao beogradski boem Rade Drainac. Vidjevši ga, zatražio je od profesora da mu obeća da više neće sjediti po kafanama. Ovaj spremno prihvati: „Mjesec dana neću sjesti ni u jednu kafanu u Kotoru!“ Sljedećeg dana svrati Drainac u „Dojmi“ i opet vidi Tonija kako stoji pokraj šanka i pije iz ‘svoje’ trikvartače. Oštro ga prekori zato što nije poštovao danu riječ. Toni mu je

Kotorska riva, kavana Dojmi - vrt Franje Josipa 1910.

vlasništvu, i to uz prijetnju da će je financijeri prisilno prodati ako on ne podmiri dug. Brzo se snašao. Zatražio je od k nobara papir i mastilo te napisao: „Najljubaznije vas molim da citiranu zemlju prodate te da mi doznačite iznos koji preostane nakon namirenja potraživanja...“

Zagonetni kotorski boem Toni Trikvarta dopisivao se s nekoliko pisaca i slikara koji su ga posjećivali u Kotoru. Čim bi stigli tražili bi ga u njegovoj kući, a zatim bi otišli u neku od uglednih kafana. Jednom ga je u „Dojmiju“ u pripi-

uz osmijeh objasnio: „Ja sam obećao da neću sjesti. Evo, stojim i pijem jer vodim računa o danoj riječi!“

Prijatelji su korili kotorsko-galiota, profesora Tonija Trikvarta, zato što pije puno vina, upozoravajući ga da time znatno narušava vlastito, kako su govorili, „gvozdeno zdravlje“. Na sve to uslijedilo je Tonijevo jasno obrazloženje: „Istina je, dragi moji, da imam gvozdeno zdravlje i da pijem vino jer da pijem vodu brzo bi zahrđalo moje željezno tijelo i ja bih umro.“

Priredio:
Jovan J. Martinović

1362.g.

12. maja, u Dubrovniku:

Knez Dubrovnika **Ivan Tudišević** naređuje **Pavlu Sorkočeviću**, kao zapovjedniku dubrovačke armade, i njegovim savjetnicima **Pašku Ranjina** i **Nikoli Kaboga**, da se pridruže drugoj galiji u op-sadi i blokadi Kotora.

15. oktobra, u Dubrovniku:

Knez Dubrovnika **Vita Sorgo** šalje poslanika **Paška Ranjinu Površku** da moli oslobađanje Điva Buće i drugih rođaka.

Kotorani napali **Površka** u Budvi.

Mletački poslanik **Paolo Kvirin** došao u Kotor da posređuje u sporu.

Car **Uroš** u **Onogoštu** sklopio mir sa Dubrovnikom, obuhvaćen i Kotor.

Balšići pokušali da zauzmu **Ulcinj**.

U katedrali **sv. Tripuna** ugrađena nova apsidalna **trifora** i šest **trifora** glavnog broda, te postavljen novi **ciborij**.

1363.g.

Kotorski brodovi pod **Budvom**.

Umro knez **Vojislav Vojinović**.

1364.g.

Kotorani ubili gospodara Budve **Površka**.

Đurađ Balšić zarobljen u borbi sa vladarem Drača **Karlom Topijom**.

Dozvolom pape **Urbana V** pregrađen ženski **Dominikanski** samostan i povjeren redovnicama **sv. Klare**.

1365.g.

Braća **Balšići** ne priznaju vlast cara Uroša.

Vukašin Mrnjavčević dobija titulu kralja i postaje suvladar cara Uroša, a njegov brat **Uglješa** titulu despota i vlast u oblasti **Sera**.

Balša II postao kastelan Budve.

1366.g.

18. septembra, u Dubrovniku

Filipa, udovica **Martinuša Men-ce**, daje zetu **Lodoviku Korneru** iz Venecije punomoć za parnicu sa građanima Kotora o posjedima njenog oca **Pavla Tomina Drago**.

Nikola Suselka dobio dubrovačko građanstvo.

1367.g.

24. novembra, u Rimu:

Papa **Urban V** (1362-1370) moli dužda **Marka Kornera** da pomo-gne Kotoranima u borbi protiv je-retika i šizmatika Albanije i Raške.

Usvojeno **390.** poglavlje **Statuta** o presudama i apelacijama.

Emanuel, grčki slikar, dobija dubrovačko građanstvo i **10** per-pera godišnje s tim da muže radi-ti u svojoj radionici.

1368.g.

Mletački kapetan Jadrana spalio brodove kastelana **Budve**.

Nikola Altomanović koji je stolovao u **Rudniku** zauzeo je bivše oblasti **Vojislava Vojinovića** od Drine do Dubrovnika, kojima je upravljala Vojislavova udovica **Gojislava**.

1369.g.

Kotorski biskup postao **Stefan de Nigris** (1369-1374).

6. novembra, u Veneciji:

Vijeće umoljenih zaključuje da ambasador traži od Đurđa Balšića hitno povlačenje i razoružanje brodova.

Konzul u Kotoru **Marko Indenijeri** piše da je **Dragon** iz Kotora tražio u ime Mlečanina **Paola Kvirina** od Đurđa Balšića naknadu za otetu stoku i vino u visini od **1.200** dukata.

1370.g.

Papa **Urban V** posredovao da se spasi Kotor od Balšića.

Kotor prihvatio vrhovnu vlast **Ludovika I Anžijskog**.

Balšići prihvatili **katolicizam**.

Car **Uroš** smatra Balšiće **odmetnicima**.

Nikola Altomanović ratovao protiv Dubrovnika oko Svetodimarskog dohotka.

ROMEO FIORELLI (1870. – 1958.), GRAĐANIN GRADA KOTORA, KRONIČAR SVOJEG DOBA, U SVOJIM ZAPISIMA SAČUVAO JE OD ZABORAVA MNOGE OBIČNE I ZNAČAJNE DOGAĐAJE GRADA KOTORA TOGA VREMENA.

„Po istoričnim knjigama i kalendarima, po putu sačuvanih listova, plakata i rasporeda, po pričanju moje babe i uz moje dobro pamćenje, od djetinjstva sam sabrao, sastavio i uredio sljedeće uspomene“, objašnjava Fiorelli kako je nastala ova kronika.

Priredio: **Dario Musić**

VAŽNIJI SPOMEN DANI KOTORA I BOKE

Proslava sv. Tripuna za vrijeme vladanja Mletačke Republike

Dana 27. siječnja okupljalo se časništvo Bokeljske mornarice pred Stolnom i Kolegijalnom crkvom (crkva blažene Ozane Kotorke) da razvije državnu i svečevu zastavu. Na balkonu crkve stajao je odabrani dječak (mali admiral) koji bi prije razvitka zastave izrekao takozvane „Pohvale“ - Lode, koje su se sastojale od kratke zahvalnice sv. Tripunu i nekoliko pohvalnih riječi upućenih duždu. Ujutro 1. veljače dolazili su mornari Bokeljske mornarice iz grada i okolice, odjeveni u mornaričko odijelo i naoružani. Časništvo je preuzimalo zapovijed. Mornari razdijeljeni u tri dijela išli su do providurove palače, od njega su primali grb Republike, koji je stajao nad vratima palače, te državnu zastavu. Providur je u znak vlasti

predao admiralu Bokeljske mornarice sablju i štap. Od izvanrednog opunomoćenika mornarica bi zatim primila ključeve gradskih vrata. Nakon toga se obilazi u redovima tri puta oko zastave pred Kolegijalnom crkvom i pozdravlja pucnjavom iz pušaka. Učinivši to i pred zastavom na trgu ispred Katedrale, u crkvi bi odložili grb i zastavu, dok je ključeve grada admiral držao kod sebe. Primivši vlast nad gradom u svoje ruke, Bokeljska mornarica preuzimala je skrb oko poretka i sigurnosti. Na večer i ujutro zatvarali su i otvarali gradska vrata. Noću su tri odjeljka mornarice obilazila grad i pregledala straže. Običaj je bio da bi se tada iz kuća iznosilo u počast jelo i piće te bi veselje trajalo cijele noći. Dana 1. veljače mornarima je pri-

Proslava sv. Tripuna 1908.

redio svečani objed pred Kolegijalnom crkvom jedan gradski sudac, a na objedu su bili predstavnici civilnih i vojnih vlasti.

Dana 2. veljače ujutro svi pripadnici Bokeljske mornarice sudjelovali su na sv. misi u Kolegijalnoj crkvi. Nakon svečanog objeda, koji je pred Katedralom priređivao drugi sudac i na kojemu su također sudjelovali predstavnici vlasti, prenosile su se sv. moći iz raznih crkava u katedralu sv. Tripuna. Prije svečane večernje mise mornari su igrali kolo pred biskupom, providurom i gradskim sucima. Za vrijeme svečane večernje mise kadilo je sv. moći, koje su bile poredane na glavnome oltaru, naizmjenično šest plemića i šest građana, odjevenih u svečana odijela. Dok je za vrijeme službe Božje dio mornara čuvao pokraj svetih moći počasnu stražu, drugi veći dio, uz sudjelovanje svih bratovština s upaljenim svijećama pratio bi slavnu glavu, koja se nosila bolesnicima i redovnicima

ma zatvorenim u samostanima sv. Pavla, sv. Križa (kasnije sv. Josipa) i Gospe od Anđela. Ophod se nazivao „processione muta“ jer je bilo isključeno svako pjevanje. Dana 3. veljače, kad je svečanost imala svoj vrhunac, hrlio je zorom u većem broju narod iz okolice u grad. Dolazio je i „vojvoda“ s četama oružanih seljaka. Po svim crkvama redale su se sv. mise. Prije pontifikalne mise Bokeljska mornarica opet je igrala svečevo kolo. Nakon pontifikala slijedio je sa sv. moćima svečani ophod po gradu, u kojemu su sudjelovale civilne i vojne vlasti i sve bratovštine pod svojim barjacima. Moći Bratovštine sv. Križa, smještene od 1695. godine u takozvanom „Palchettu“, nosila su četiri svećenika, a kovčeg sv. Tripuna četiri kanonika. Biskup je s pratnjom išao ispod skupocjenog baldehina, koji su nosili šest plemića Malog i Tajnog vijeća. Bokeljska mornarica stupala je podijeljena u dva dijela. Na čelu je stajao ma-

jor i iza njega tri časnika, zatim dio mornara. Slijedila je državna zastava i grb, zatim admiral Bokeljske mornarice, kojeg su pratila njegova dva kapetana. Drugi dio zatvarala su tri časnika, a iza njih poručnik. Poslije podne, nakon velikih gozbi, vraćale su se sve moći. Na ovaj dan mornarica je imala moć pomilovati jednog zatvorenika optuženog na životnu ili smrtnu kaznu. Dana 4. veljače poslije podne mornarica je vraćala državni grb, zastavu i ključeve grada providuru, admiral štap i sablju. Zatim su se spuštale ispred svih crkvi svečeva i državna zastava. Dok se ovo radilo, priređivale su se kod biskupa, providura, gradskih sudaca i časnika mornarice bogate trpeze. Nakon dovršenog posla admiral je redom obilazio trpeze. Poigravši oko njih, dizao je sve što se na njima nalazilo. Dio se upotrebljavao za nastavak veselja, a dio u dobrotvorne svrhe. Godine 1437. Venecija je dopustila da se za vrijeme praznika priređuju viteške igre, 'Giostra', i pobjedniku je namijenila nagradu od 30 dukata. Od čega se igra sastojala i gdje se trebala odigrati, nije poznato.

Admiral Bokeljske mornarice Ivan Belli ostavlja oporukom 20. srpnja 1529. sve svoje tražbine, koje treba primiti iz državne blagajne, kao pripomoć za izgradnju samostana pokraj crkve sv. Križa za odgoj građanskih djevojaka. Godine 1631. uz samostan je započela gradnja crkve sv. Josipa. Ostavština admirala Ivana Bellija sadržana je u ovome natpisu:

Item lasso tutti le mie avanzi
se trovarano in camera phisol del
mio salario aver de li noli di sale
in ajuto della fabrica si fara nella
scuola di santa Croce per far
manastero delle monage per le
file deli cittadini nostri.

Timpanon koji se nalazio iznad vrata crkve sv. Josipa, na mjestu današnje državne tamnice, nalazi se nad vratima katoličkoga grobišta u Škaljarima.

Trodnevno slavlje poblaženja Blaženog Gracija na Muo održano je 16., 17. i 18. svibnja 1890. godine. Od ranog jutra redale su se sv. mise, dolazili su hodočasnici iz cijele Boke. Treći dan proslave veličanstvenim obredom obilježen je pontifikal i poblaženje Blaženog Gracija u prisutnosti kotorskoga biskupa dr. Tripa Radoničića, hvarskega fra Fulgenci-

ja Careva i skadarskoga nadbiskupa dr. Paška Guerinija. U jedan sat općina je priredila objed da počasti preuzvišenoga nadbiskupa i biskupe, kotarskoga poglavara baruna A. Maroičića, pukovnika Eduarda Schiefera, kotorskoga načelnika Nika Stefanovića, narodnoga pjesnika Pava Kamenarovića, članove kaptola i bokeških općina, a ukupno je bilo do 50 uzvanika. U šest sati krenula je procesija. Pod prvom crkvenom zastavom sv. Kuzme i Damjana išla je pučka mjesna škola, djevojčice u bijelom odijelu, Marijine djevojke, trećerednice i trećerednici sv. Frane, vojna glazba 22. pukovnije, Društvo sv. Đorđa iz Kotora, grupa mladića sa zastavom Blaženoga Gracija, kotorska Građanska glazba, počasna straža odjela muljanske Bokeljske mornarice, svećenstvo iz Boke, Kapuciji, Riformati i Malobraćani, kaptol iz Kotora, biskupi Kotora, Hvara i Skadra, zatim četiri svećenika koji su nosili sarkofag Bl. Gracije, a djevojčice u bijelom prosipale su cvijeće. Za blaženikovim kovčegom hodio je velečasni otac Niko Matioli, predstavnik svetoaugustinskoga reda, za njim predstavnici vojne i civilne vlasti, predstavnici Boke, velika masa vjernika muškog i ženskog spola. Sva tri dana proslave mjesto je imalo veliku rasvjetu, a održao se glazbeni koncert i bacanje umjetnih vatrometa. Zabilježio sam ovaj znak, koji je naš Blaženik pokazao trećeg dana slavlja. U noći između 17. i 18. paroh don Anton Kosović zamolio je ribare da odu u ribanje i ulove po mogućnosti koju finu ribu kako bi sutra na objedu goste počastili i ribom budući da se gosti nalaze u ribarskome selu. Ribari su parohovu molbu odbili odgovorivši mu da sutra sudjeluju u procesiji Bl. Gracija i da tu noć oni neće raditi. Paroh im je odgovorio: »Hajte, što god je grijeha, ja primam na svoju dušu!« Ribari su pristali nakon tih parohovih riječi i isplovili malom brodicom. Kada su se udaljili od kraja i došli između sela Muo i Dobrota, palamide su opkolile lađu te su se ribari iznenadili nakon što su izvukli iz mreže 6.000 komada. Obitelj Simović i družina koji su tu masu ulovili, darovali su po siromašnim kućama po pet glava. Ostalo se prodalo po deset solada komad. Braća Simović u znak zavjeta i uspomenu darovali su crkvi srebrnu palamidu iste veličine koja se nalazi na oltaru Blaženoga Gracije.

U spomen

MARIO PERUŠINA

filmski snimatelj

(1934. - 2013.)

Mario Perušina, šesto i posljednje dijete Andeline, rođene Perak iz Lepetana, a porijeklom iz Konavala, i Roka Perušine iz Tomičića, između Tivta i Gornje Lastve, rođen je u Tivtu 5. kolovoza 1934. Nakon osnovne sedmogodišnje škole u Tivtu, u Zagrebu upisuje i 1953. završava Kinetografsku školu, snimateljski smjer, koja je prethodnica današnje Akademije za kazalište, film i televiziju. Preminuo je u Zagrebu 27. veljače 2013. od posljedica prometne nesreće, nakon što je 19. svibnja 2009. u gradskom prometu stradao kao biciklist na pješakom prijelazu, nedaleko svojega stana na zagrebačkom Jarunu, zadobivši teške ozljede od kojih se dugo oporavljao i nije se nikada posve oporavio. U krugu obitelji i prijatelja, pokopan je na zagrebačkom groblju Markovo polje 1. ožujka 2013. ostavivši u tuzi ženu Jadranku te sinove Maria i Mislava, kao i kćeri Dianu i Marinu iz prethodnoga braka sa ženom Mirom.

Snimanjem je bio obsjednut od djetinjstva, na bilo koje drugo zanimanje nikada nije ni pomišljao. Pošto je u Zagrebu 1956. osnovana televizijska postaja, prva u tadašnjoj državi, Mario Perušina se - nakon kraćega zaposlenja u Zora-filmu, odnosno u Croatia-filmu - 1957. zapošljava na Televiziji Zagreb, koja kasnije prerasta u Hrvatsku radioteleviziju. Cijeli je radnji vijek proveo na televiziji kao filmski snimatelj, a nakon nepredviđenoga „otkupa radnog staža“ s dosta drugih prisilnih umirovljenika i on je umirovljen 1991. No, i dalje je radno aktivan, 1993. sa ženom Jadrankom osniva Studio Perušina te snima, između ostalog i za televizijske potrebe, četiri godine Domovinskog rata kao snimatelj na bojištima, zatim seriju „Villa Maria“ itd.

Dug je popis njegovih djela, za televiziju, na kojoj radi „po zadatku“, ali

i za film: „Ljubav u zaleđu“, „Kositreno srce“, „Lice u prozoru“, „Putovanje u Vučjak“, „Buran dan – luda noć“, „Za pošteno preživiti“, „Dr. Franjo Tuđman: imamo Hrvatsku“, „See all“ (osam epizoda), „Ča smo na ovom svitu“ itd., itd. („skidam“ naslove s interneta). Među kolegama i u struci uopće bio je iznimno cijenjen kao jedan od najboljih, a u nekim segmentima struke (npr. snimanju „iz ruke“) i daleko najbolji filmski snimatelj svoje generacije.

U njegovu radu posebno se ističu dvije tv-uspjehnice: „Posljednji klačinar“ (dokumentarni, među njih 137!) i „Baka Bijela“ (igrani) film, oba snimljena u Konavlima, u kojima sam, kao scenarist i redatelj, imao sreću i čast surađivati s Mariom Perušinom: i dokumentarni i grani film „obišli su svijet“, posljednji internetski podaci kazuju da se „Baka Bijela“ prikazivala na Tajlandu, a pod naslovom „Hrvatski film“ nalazimo je na brojnim filmskim ispisima u više zemalja na gotovo svim kontinentima...

Bio je toliko predan poslu da je za dobar filmski kadar riskirao i vlastiti život: četiri sam puta svjedočio tomu. Kada je 1964., za poplave u Zagrebu, nemajući nikakva svjetla jer je nestalo struje - s vojničkim bakljama iz čamca, nagnuvši se preko ruba, snimio jedinstvene, antologijske kadrove koji su takode „obišli svijet“ i uvjetovali pomoć poplavljenom Zagrebu, kada se za iste te poplave pješice popeo na vrh šesnaestokatnog „Vjesnikova nebodera“, tada skeleta u izgradnji, i nagnuo se, s „boleksicom“ u ruci, nad rub 16. kata da dobije „ptičju perspektivu“ grada pod vodom, kada je za snimanja „Posljednjega klačinara“ u Đurinićima ušao u klačinu da snimi paljenje klaka „iznutra“, zamalo se ugušivši, te kada je u Mulu, snimajući tv-dokumentarac o ribaru Paskoviću, s ruba krova njegove kuće nakanio snimiti

mandrač ispred nje iz posebne vizure. Na žalost, taj film je bio i njegov posljednji rad o Boki u koju je bio i ostao zaljubljen cijeli svoj život, dolazivši ljeti s obitelji u roditeljsku kuću. Bio je uvijek sretan kada je ponovno nešto snimao u zavičaju, i ne samo što bi tada mogao posjetiti i svoje roditelje, a potkraj samo svojega brata Đura u Tivtu... Stotine su i stotine njegovih kadrova Kotora, Perasta, Gospe od škrpjela, Svetoga Jurja, Gornje Lastve...

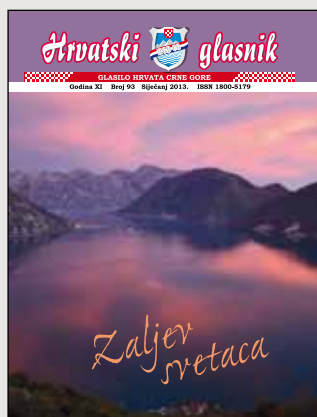
Prva hrvatska (dvadeset-minutna) tv-reportaža s temom turizma odnosila se na Boku, a snimana je u amaterskim uvjetima, sa samo dva člana „tv ekipe“ 1963. ljeti, na vlastiti zahtjev i odgovornost, uz pomoć pokojnoga don Nika Lukovića. Mario je zaneseno kadrirao „Tre sorele“, umjetnine u crkvi u Prčanju i druge bokeljske zanimljivosti, a u Herceg Novom nam je palo napamet - u tim oskudnim uvjetima, bez ikakve tehnike, osim male ručne kamere „bolex“ (c/b šesnaestica!) - snimiti rondo-kadar osunčane palme ispred crkve iza gradskog zvonika kod Stare place. Legao je leđima na izlizani pločnik, s kamerom u obje ruke, a ja sam mu skupljene noge okretao u punom krugu od 360 stupnjeva: nikada viđena „tehnika“, ali kružno „švenkanje“ Sunca koje se okreće kroz palmu ispao je „svjetsko“. Svi njegovi lirske snimci su, kao i taj, uistinu bili - poezija.

Kada kod bi nekim kadrom bio iznimno zadovoljan, znao je reći „amice, ovo je svjetski!“ I bilo je.

Svakomu je redatelju i novinaru mogla biti samo čast i povlastica raditi s njim.

Mario Perušina je bio izniman, jedinstven i neponovljiv filmski snimatelj, doista vrhunske, svjetske klase.

Dr. sc. Stjepo Mijović Kočan

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

ČASOPIS MOŽETE KUPITI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,
 U Tivtu u župi sv. Roko D. Lastva i kod povjerenika Andrije Krstovića,
 U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,
 U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,
 U Herceg Novom u knjižari „So“ na Trgu Nikole Đurkovića br. 3

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem ☐ primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke

Ulica i broj

Grad

Poštanski broj

Država

Tel/fax

E-mail

Datum

Potpis/pečat

MEDIJSKI PARTNERI

Hrvatski glasnik

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:

20 eura

na žiro račun
520-361700-17
Hipotekarna banka

Za Hrvatsku:

200 kuna

na kunski račun
23600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7,
20 000 Dubrovnik

Za inozemstvo:

30 eura

Beneficiary 59 : /
ME25520042000000104966
(Acc. No-IBAN)
Hrvatski građansko društvo Crne
Gore, Zimski bazen Kotor Account
with 57a: HBBAMEPG (HIPOTEKAR-
NA BANKA AD PODGORICA) Inter-
mediary 56a: DEUTDEFF (Deutsche
Bank ag Frankfurt) EUR, USD

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Pretplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

NAŠ DOM JE NAŠA BUDUĆNOST.

UZ PBZ STAMBENI KREDIT:
AKUŠKA KAMATNA STOPA, FIKSNA ZA PRVU GODINU,
JOŠ POVOLJNIJE UVJETI ODOBRENJA I KORIŠTENJA,
ZATO ŠTO ŽELIM OBLIKOVATI SVOJU BUDUĆNOST.

Izvedba kreditiranja uz smanjenje kamata, od prvih sedam godina u periodu šest godina rok potpisivanja garancije kamatna stopa se postepeno smanjuje. Osim toga, novu generaciju stambenih kredita uz akušku kamatu. Prva se godinu isplaćuje kredit, te kredit oporavlja do 31. siječnja 2011. Kreditni doprinosi isplaćuju se iznad do 40 godina u kamatnoj stopi 4,25% godišnje. Nakon, za prvih godina isplaćuje kredit 0,5% i 0,5% u kamatu u periodu od sedam godina do osam.

PBZ PRIVREDNA BANKA ZAGREB
Poslovanje usmjereno u Vama

INA EURO V fuels

European top quality!

EUROSUPER BS 95

EUROSUPER BS 98⁺

EURODIESEL BS

www.inacg.me

INA CRNA GORA

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel: + 385 1 481 40 51. 481 40 52. 481 40 54. fax: + 385 1 481 40 56.

e-mail: info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

